

KUNST

Loomemajanduse kaardistus 2023

Põhitegevusala

- Kujutav kunst
- Tarbekunst

Sidustegevusala

- kunstitarvete jaemüük
- kunstiteoste raamimine
- kunstiteoste restaureerimine
- kunstiteoste tootmine

	Kokku (2023)	Põhitegevusala	Sidustegevusala
Äri- ja mittetulundusühingute arv	1 546	1527	19
Höivatute arv	1 399	1363	36
Kogutulu (mln €)	35,2	33,4	1,8

Sisukord

Sisukord	1
1. Sissejuhatus	2
1.1 Kunst tegevusalade klassifikatsioon	3
2. Lühikokkuvõte	4
3. Pakkumine	5
3.1 Väärtusahel	5
3.2 Kunsti valdkonna ülevaade	6
4. Nõudlus	11
4.1 Kunstinäituste külastamine	11
4.2 Avaliku sektori huvi ja roll	11
5. Organisatsioon ja poliitika	13
5.1 Erialaliidus ja esindusorganisatsioonid	13
5.2 Riiklikud toetusmeetmed	16
5.3 Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega	19
6. Haridus ja kutse omandamine	22
6.1 Kõrgkoolid ja erialad	22
6.2 Kutsekoolid ja erialad	26
6.3 Lõpetanute arv	27
6.4 Täienduskoolitused	31
6.5 Huviharidus	31
7. SWOT analüüs	32
7.1 Tugevused	32
7.2 Nõrkused	32
7.3 Arenguvõimalused	33
7.4 Takistused ja ohud	33
8. Arenguprognosis	34
Lisa 1 – EMTAK 2008	36

1. Sissejuhatus

Sõna **kunst** on väga laia tähendusega ning seda võib defineerida kui ideede ja emotsioonide väljendust, mis leiab väljenduse erinevates meediumides. Käesolevas peatükis keskendume kitsamalt **kujutavale kunstile** ja **tarbekunstile**. Kujutav kunst avaldub nii traditsioonilistes vormides – nagu maal, skulptuur ja graafika – kui ka kaasaegsetes väljendusviisides, sealhulgas fotograafias, installatsioonis ja videos. Tarbekunst seisneb tarbeesemete kunstilises kujundamises ning hõlmab klaasi-, ehte-, naha-, tekstiili- ja metallikunsti.

Üha enam kunstnikke tegeleb samaaegselt mitme erineva kunstivormiga. Ka kujutava kunsti ja tarbekunsti vahel puudub sageli selge piir. Tarbekunstitööd muutuvad üha skulpturaalsemateks, rõhutades materjalide vormilisi omadusi. Müügikanalidki kattuvad osaliselt: kujutava ja tarbekunsti teoseid eksponeeritakse sageli samades galeriides ning korraldatakse ühiseid näitusi. Tarbekunst on tihedalt seotud ka disaini ja käsitööga – nende ühisosaks on esemete loomine, mis on ühtaegu praktilised ja visuaalselt nauditavad. Kas loovisik määratleb end tarbekunstniku, disaineri või käsitöölisena, sõltub suuresti enesemääratlusest. Eriti nooremad loojad kalduvad üha enam samastuma just disaineri rolliga.

Kunstivaldkonna toimimine põhineb ennekõike kunsti eksponeerimisel, mistõttu on näituseasutustel selles oluline roll. Paralleelselt toimub ka kunstiteoste müük, milles lisaks näituseasutustele osalevad aktiivselt kunstipoed, kunstnike ateljeed ning muud kunstnike poolt kasutatavad müügikanalid.

Kunstivaldkonnas tegutsevad äriettevõtetena valdavalt galeriid, kauplused, kunstnike ateljeed ja studiod ning kunstnike asutatud juriidilised kehad, nagu osaühingud ja FIE-d. Väiksemas mahus on esindatud ka produktsiooni- ja installatsiooniteenuseid pakkuvad ettevõtted. Galeriid tegelevad kunstiteoste eksponeerimise, vahendamise ja turustamisega. Ateljeedes ja stuudiotetes toimub nii loominguiline töö kui ka loomingu eksponeerimine ja müük. Juriidilised kehad – olgu selleks osaühingud või FIE-d – võimaldavad kunstnikel sõlmida projektipõhiseid lepinguid, tegeleda teoste ja teenuste otsemüügiga ning soetada tööks vajalikke materjale ettevõtte arvel.

Lisaks ettevõtlussektorile on kaardistusse kaasatud ka mittetulunduslik sektor, mis kuulub kunstivaldkonna tuumikusse ning tegeleb professionaalsuse tõstmise ja valdkonna arendamisega. Mittetulunduslikud näituseasutused pakuvad kunstnikele võimalusi oma loomingu eksponeerida väljaspool müügile suunatud keskkonda. Kunstivaldkonna toimimist toetavad ka mitmed ärisectori ühingud niinimetatud sidusaladelt, nagu kunstitarvete jaemüük, kunstiteoste raamimine ja restaureerimine.

Uuringus on kaardistatud kunstivaldkonna majanduslik olukord Eestis 2023. aasta seisuga. Vaatluse all on majanduslikku tegevust iseloomustavad näitajad, nagu ettevõtete arv ja müügitulu, mittetulunduslike ühingute nii omateenitud tulud kui ka nendele eraldatud toetused, valdkonna töötajate arv, väliskaubandus, nõudlus ja finantseerimise põhimõtted. Kaardistamise aluseks on äriregistri andmed. Uuringus antakse statistiline ülevaade hariduse olukorrast kunsti valdkonnas, kirjeldatakse valdkonna organiseeritust, tuuakse välja sisemised tugevused ja nõrkused ning väliskeskonnast tulenevad arenguvõimalused ja takistused. Samuti kirjeldatakse võimalikke arenguprognose, mille aluseks on "Kunstivaldkonna arengukava 2021-2025" (KUVA).

Käesoleva aruande eesmärk on anda ülevaade kunstivaldkonna majandustegevusest, keskendudes peamistele näitajatele, nagu ettevõtete ja töötajate arv, müügitulu, väliskaubandus, nõudlus ja finantseerimine. Lisaks käsitletakse valdkonna tugistruktuure, sealhulgas mittetulundusühingute tegevust, riiklikku rahastust, hariduse olukorda ja arenguprognose.

1.1 Kunst tegevusalade klassifikatsioonis

Käesoleva uuringu aluseks on ettevõtete poolt Äriregistrile esitatud majandusaasta aruanded, milles on ettevõtete tegevus liigitatud vastavalt Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorile EMTAK 2008. Selle klassifikaatori alusel said kunstnikud oma tegevuse registreerida koodi 90031 – kunstialane loometegevus alla. Paraku on registreerunud samasse kategooriasse ka paljude teiste loomevaldkondade vabakutselised loovisikud, sealhulgas kirjanikud, ajakirjanikud, (graafilised) disainerid, muusikud, näitlejad jm. Seetõttu ei olnud võimalik visuaalse kunsti valdkonna majandusnäitajaid eristada piisava täpsusega.

EMTAK 2025 on selles osas olukorda oluliselt parandanud – uues klassifikaatoris on visuaalse, helilise ja kirjandusliku loometegevuse jaoks kehtestatud eraldi koodid. See võimaldab edaspidi saada kunstivaldkonna ettevõtetest oluliselt detailsemat ja täpsemat ülevaadet.

Kunstigaleriide ja kunstikaupluste tegevust sai registreerida meenete, kunstiesemete ja kunstitarvete jaemüük (EMTAK 47783) koodi alla, kuid antud kood hõlmab ka käsitöö valdkonda, millel ei ole eraldi EMTAK koodi. Antud koodi all kajastuvad ka need tegevused, mida saab küll seostada kunsti valdkonnaga, kuid mis moodustavad sidusala, mitte tuumiku, s.o kunstitarvete jaemüük ning kunstiteoste raamimine.

Niisiis tugineb 2023. aasta kunstivaldkonna ülevaade ettevõtetele, mis on registreerinud oma tegevuse **EMTAK 90031 (kunstialane loometegevus)** ja **EMTAK 47783 (meenete, kunstiesemete ja kunstitarvete jaemüük)** alla. Seejuures on arvestusest välja jäetud need ettevõtted ja MTÜ-d, kelle tegevus kuulub uuringu seisukohalt muudesse loomevaldkondadesse. Samas on arvestusse lisatud organisatsioonid, mis on registreeritud mõne teise loomevaldkonna koodi alla, kuid mille sisuline tegevus kuulub kunstivaldkonda.

2. Lühikokkuvõte

Kunsti väärtusahela keskmes asub kunstiteose autor – loovisik, kes võib tegutseda iseseisvalt füüsilisest isikust ettevõtjana (FIE), osaühingu vormis või kuuluda mõnda suuremasse ühendusse. Kunstiteoste müük toimub galeriide ja kaupluste (sealhulgas veebipoodide) vahendusel või otsekontakti kaudu kunstniku ja tellija vahel, näiteks ateljees või interneti teel.

Aastal 2023 tegutses Eestis kunsti põhitegevusalal 1527 ettevõtet ja mittetulunduslikku organisatsiooni, kokku oli valdkonnas hõivatud 1363 inimest. Äriühinguid oli 1282, kus töötas 603 inimest. Mittetulundusühinguid oli 245, nendes oli hõivatud 119 inimest. Lisaks tegutses valdkonnas 641 FIE-d. Kunstivaldkond koosneb valdavalt ühemehefirmadest.

Äriühingute kogumüügitulu ulatus 25 miljoni euroni, millest teeniti 3,1 miljonit eurot kasumit. Valdonna juhtivad äriettevõtted on enamasti kunstigaleriid, millel on keskne roll Eesti kunsti turundamisel ja rahvusvahelisele turule viimisel. Lisaks toimivad galeriid ning teised näituseasutused sageli valdkondlike koostööplatvormidena.

Mittetulundusliku sektori kogutulu ulatus 8 miljoni euroni. Sektori suurimateks tegijateks on kunstivaldkonna tugiorganisatsioonid, millel on keskne roll nii loovisikute toetamisel kui ka valdkonna arendamisel. Nende hulka kuulub Eesti Kunstnike Liit, tunnustatud loomeliit, mis ühendab loomeisikuid; Kunstihoone, näituseasutus, mis on loodud koostöös Eesti riigi ja Kunstnike Liiduga; Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus, mille peamine eesmärk on Eesti kaasaegse kunsti edendamine; ning Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus, millel on võtmeroll Eesti kunsti rahvusvahelisel tutvustamisel.

Viimaste aastate kriisid on kunstivaldkonda märkimisväärselt mõjutanud. Suurenev maksukoormus raskendab valdkonnas arvuliselt domineerivate väikeettevõtete toimetulekut, samas kui kiiresti kasvavad olme- ja käituskulud piiravad asutuste võimekust panustada sisulistesse tegevustesse. Majanduslik surve mõjub takistavalt ka valdkonna tugistruktuuride tööle. Näiteks ei koguta enam statistikat Eesti kunstnike osalemise kohta rahvusvahelistel näitustel, kuigi see on üks olulisemaid näitajaid valdkonna rahvusvahelistumise hindamisel. Samal ajal on positiivne, et Eesti elanike huvi kunstinäituste vastu ei ole vähenenud – pigem on külastatavus isegi ületanud pandeemiaeelset taset.

Üheks olulisemaks valdkonna arengusuunaks on kunstnike töötingimuste parandamine, eelkõige sotsiaalsete garantiide loomine ja töötasude süsteemne korraldamine. Teiseks oluliseks suunaks on kunstioranisationsioonide koostöö tihendamine ja ühise huvikaitsevõimekuse kujundamine. Valdonna arengu eelduseks on kunsti väärtustamine nii riiklikul, kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasandil.

3. Pakkumine

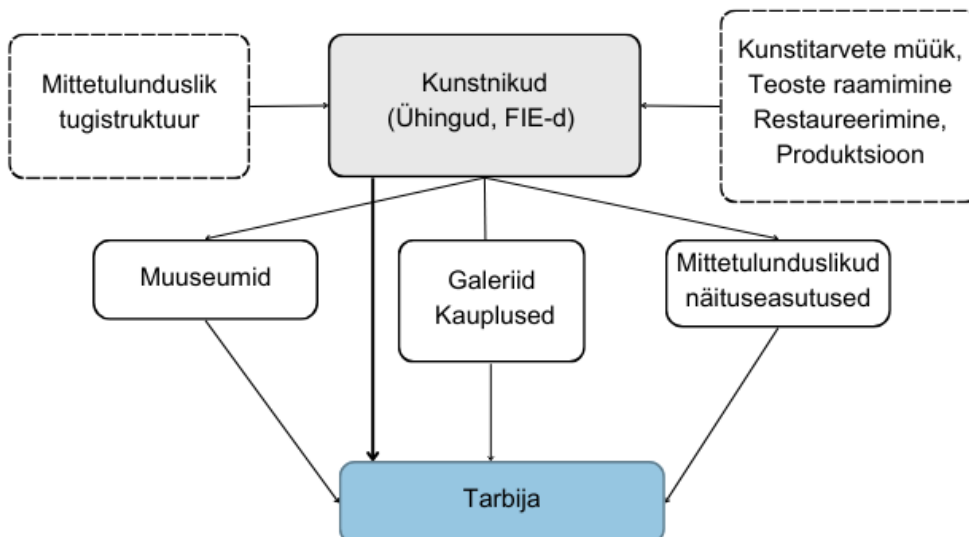
3.1 Väärtusahel

Kunsti väärtusahela keskmes on kunstieseme looja – autor, kes võib olla osa mõnest suuremast ühendusest või tegutseda iseseisvalt OÜ või FIE vormis (Joonis 1). Tema tegevust ja loovust toetavad ühelt poolt mittetulunduslikud tugistruktuurid, loomeliidud, tugikeskused ja mittetulunduslikud näituseasutused, ning teiselt poolt äriettevõtted, mis vahendavad kunstnikele loometööks vajalikke materjale, raamivad või restaureerivad teoseid. Üha vajalikumaks on muutumas ka produktsiooni- ja installeerimisteenuseid pakkuvad ettevõtted, kelle üheks rolliks on näituste kujundamise ja ülespaneku toetamine.

Kunsteoste müük toimub kas galeriide ja kaupluste (sh veebipoodide) vahendusel või kunstniku ja tellija otsese kontakti kaudu, näiteks kunstniku ateljees või läbi interneti. Viimasel juhul mängib olulist rolli suuline turundus – teave kunstniku tegevuse kohta levib peamiselt isiklike kontaktide kaudu. Galeriid ja kauplused on sageli spetsialiseerunud kas ühele kunstiliigile või mitme erineva kunstiliigi tööde eksponeerimisele ja müügile. Täiendavalt laekuvad kunstnikele autoritasud teoste edasimüügi ja kasutamise eest ning suuremaid oste tehakse ka Eesti kunstimuuseumide poolt, kasutades selleks Eesti Kultuurkapitali vahendeid.

Kunsti lõpptarbija võib olla eraisik, ettevõtte või asutus, sealhulgas ka välismaal tegutsev, kes omandab teose kas otse või vahendaja kaudu.

Joonis 1. Kunsti väärtusahel.

3.2 Kunsti valdkonna ülevaade

3.2.1 Üldised majanduslikud näitajad

Eesti kunsti valdkonna majanduslikud põhinäitajad, nagu ühingute arv, hõivatute arv, tulu ja kasum on esitatud tabelis 1. Lisaks 2023. a näitajatele on seal võimalusel võrdluseks välja toodud ka 2011., 2015. ja 2019. a uuringute tulemused. 2023. ja 2019. aasta uuringus analüüsiti nii äriühingute kui ka mittetulundusühingute (MTÜ) ja sihtasutuste (SA) tegevust, samas kui 2011. ja 2015. aasta uuringud käsitlesid vaid äriühingute tegevust, kuna Äriregistri andmetes esines puudusi. Seetõttu ei ole 2011. ja 2015. aasta tulemused järgnevate aastatega täielikult võrreldavad.

Ühingute ja töötajate arv

Äriregistri andmetel tegutses 2023. aastal kujutava ja tarbekunsti valdkonnas kokku 1527 ühingut. Neist 1282 olid äriühingud ning 245 mittetulundusühingud (MTÜ) või sihtasutused (SA). Võrreldes 2019. aastaga on äriettevõtete arv valdkonnas suurenenud 43% ning MTÜ-de arv 30% võrra.

Hõivatute arv kunsti valdkonnas tõusis 2023. aastaks **1363**-ni¹ (võrreldes 2019. aastaga kasv 20%). Äriühingutes töötas 603 (-2%) ja mittetulundusühingutes 119 (-12%) inimest. Lisaks tegutses valdkonnas **618 füüsilisest isikust ettevõtjat** (FIE).

Nagu varasematel aastatel, oli valdav osa (96%) ettevõtetest kunstivaldkonnas ühemehefirmad. Hõivatute statistika peegeldab hästi kunsti valdkonna omapära — selle keskmis on **individuaalne loometöö**, sõltumata tegevuse õiguslikust vormist. Enamiku ettevõtete taga seisavad üksikisikud, kelle tegevust suunavad eeskätt loominguks, mitte rahalised eesmärgid. Need eristuvad ärimaailma tavapärastest sihtidest, nagu kiire kasv või kasumi maksimeerimine. Samas on ettevõtte loomisel tähtis roll loometegevuse jätkusuutlikkuse tagamisel, kuna see võimaldab juhtida loometööga kaasnevat finantspoolt ning hoida isiklikud ja tööalased rahavood selgelt eristatuna.

Kõigi loomevaldkondade ülevaadete, sh kunstivaldkonna puhul, on kasutatud lähenemist, et neile ettevõtetele, kus 2023. aasta müügitulu ületas **11 640 eurot**, kuid töötajate arvuks oli majandusaasta aruandes märgitud null, arvestati siiski **üks töötaja**. Sellist korrigeerimist on vaja selleks, et saada töötajate arvust adekvaatsem ülevaade (ilma töötajateta ei ole võimalik sellises mahus müügitulu teenida). Müügitulu piiri seadmisel on võetud aluseks 12-kordne miinimum kuupalk koos sotsiaalmaksu (33%) ja ettevõtte töötuskindlustusega (0,8%).

Aastatel 2019–2023 on kunsti valdkonnas registreeritud **FIE-de arv kasvanud** 165-lt 641-ni, mis tähendab ligi neljakordset tõusu. Hüppeline kasv võib olla tingitud sellest, et paljud vabakutselised loomeisikud, sealhulgas mitte ainult kujutava või tarbekunsti esindajad, määrasid äriregistris oma põhitegevusalaks kunstialase loometegevuse (EMTAK 90031). Valdkonna esindajate hinnangul võis mõningane FIE-dena registreeritud loomeisikute arvu kasvu kunsti valdkonnas olla tingitud pandeemiaaegsetest riiklikest toetusmeetmetest, mis olid suunatud loomevaldkonna väikeettevõtjatele. Seetõttu võis FIE-ks registreerimine olla toetuse taotlemise eelduseks. Lisaks tõid kriisiaastad kaasa töölepingute lõppemisi ja koondamisi, mille järel võidi end ettevõtjana registreerida, et säilitada võimalus esitada oma töö eest arveid.

Kui vaadata kogu valdkonnas hõivatute arvu, on see kasvanud, samas kui äriühingutes ja mittetulundusühingutes hõive eraldi vaadelduna näitab väikest langustrendi. Seega on koguvaldkonna hõivatute kasvu allikaks olnud eelkõige FIE-de arvu suurenemine. Siinjuures tuleb arvestada ka meetoodilisi erinevusi uuringulainete vahel: varasemates mõõtmistes lisati koguhõivatute hulka ka hinnanguline arv registreerimata loovisikuid, mida aga selle uuringulaine puhul ei tehtud. Võimalik, et osa seni registreerimata vabakutselisi loomeisikuid otsustas pandeemiast tingitud kriisiolukorras end FIE-na registreerida.

¹ Äriregistris on kajastatud töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale.

Osalist ettekujutust kunstnike arvust Eestis annab **Eesti Kunstnike Liidu liikmeskond**, kuhu kuulus 2025. aasta aprilli seisuga 1001 liiget, kes on professionaalselt tunnustatud loomeisikud. Liidu hinnangul on nendest loominguliselt aktiivsed umbes 75%. Kunstnike Liidu liikmeskond on alates 2013. aastast järjepidevalt kasvanud. Samas on viimastel aastatel sagenenud ka liikmeskonnast lahkumine, peamiselt elanikkonna vananemise tõttu, mille tulemusena on **liikmete arv varieerunud 1000 ümber**. Eesti Kunstnike Liidu alaliitudesse kuulub ka loomeisikuid, kes ei ole katusorganisatsiooni ehk Eesti Kunstnike Liidu liikmed, mistõttu ei ole nad arvestatud liidu koguliikmete hulka. Alaliitude liikmeskondade arve käsitletakse täpsemalt peatükis 5.1 „Erialaliidud ja esindusorganisatsioonid”.

Tulud

Eesti **kunstivaldkonna kogutulu** ulatus 2023. aastal **33,4 miljoni euroni** (+45%). Kogutulu koosneb ettevõtlusest teenitud müügitulust ning mittetulundussektori tuludest, mis põhinevad valdavalt riiklikul finantseerimisel ega ole seotud turutehingutega.

Äriühingute müügitutulu moodustas 25 miljonit eurot (+43%) ja **kasum 3,1 miljonit eurot**. Märkimisväärselt suurenes ka riikliku finantseeringu maht, mis kajastub mittetulundusühingute tulude 51% kasvus, tõustes 2019. aasta 5,3 miljonilt eurolt 2023. aastaks 8 miljonini. Oluline on siiski märkida, et see kasv tuleneb eeskätt avaliku sektori investeerimistoetustest, mis on oma olemuselt ühekordsed ega pruugi pikemas perspektiivis anda täpset võrdluspilti. Avaliku sektori toetusi käsitletakse põhjalikumalt peatükis 5.2 „Riiklikud toetusmeetmed”.

Tabel 1. Kunstivaldkonna põhinäitajad 2011–2023

	2011*	2015*	2019	2023	Muutus 2019/2023
Kunsti ettevõtted (OÜ-d)					
Ettevõtete arv	140	144	896	1282	+43%
Töötajate arv	-	188	614	603	-2%
Müügitulu (mln €)	-	11,0	17,5	25,0	+43%
Kasum (mln €)	-	-	-	3,3	-
Mittetulundusühingud (MTÜ-d, Sihtasutused)					
MTÜ-de arv	-	45	189	245	+30%
Töötajate arv	-	96	135	119	-12%
Tulu (mln €)	-	2,7	5,3	8,0	+51%
Füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE-d)					
FIE-de arv	193	184	165	641	+289%
FIE-de tulu (mln €)	0,8	0,8	0,8	0,4 ²	-
KUNSTI VALDKOND KOKKU					
Äri- ja mittetulundusühingute arv	-	189	1058	1527	+44%
Hõivatute arv	1021	1168**	1132**	1363	+20%
Müügitulu (mln €)	3,4	4,1	17,4	25,4	+52%
Mittetulundussektori tulu (mln €)	2,0	3,1	5,3	8,0	+50%
Kogutulu (mln €)	-	11,0	22,8	33,4	+46%

* Ainult äriettevõtete andmed; aastatel 2019 ja 2023 hõlmatakse kogu kunstivaldkonna andmeid (äriettevõtted + mittetulundusühingud).

** Kokkuvõtlik hõivatute arv sisaldab lisaks ettevõtetes ja MTÜ-des hõivatutele ning FIE-dena registreeritutele ka hinnangut registreerimata loovisikute kohta. Sellist arvestust tehti aastatel 2015 ja 2019. 2023. aastal vastavat arvestust ei tehtud.

² FIE-d deklareerivad oma ettevõtlusest saadud tulu, mitte müügitulu. FIE-del on õigus oma ettevõtlusest saadud tulult arvestada maha ettevõtlusega seotud kulud. 2023. a aruandes on kajastatud FIE-de poolt tasutud riiklike maksude põhjal leitud ettevõtlustulu, kuid see on kindlasti kordades väiksem kui reaalne müügitulu, sest oma kulude maha arvestamisega on FIE-del võimalik maksustatavat tulu optimeerida. Kuna meetodikast ei selgu, kuidas varasemalt on FIE-de müügitulu leitud, ei ole mõistlik tulemusi eelnevate aastatega võrrelda.

3.2.2 Suuremad ühingud

Tuginedes Äriregistri andmetele on tabelis 2 esitatud Eesti kunstivaldkonna kümme suurimat ettevõtet müügitulu alusel 2023. aastal. Nende ettevõtete **kogumüügitulu ulatus ligi 7 miljoni euroni**, mis moodustas 28% kogu valdkonna äriettevõtete käibest. Ettevõtetes töötas kokku 23 inimest ehk 4% kõigist äriettevõtetes hõivatutest.

Võrdluseks: 2019. aastal moodustas kümne suurima ettevõtte kogukäive 16% kogu kunstivaldkonna müügitulust ning nende töötajate osakaal oli 5%. Nelja aastaga on suurimate kunstiettevõtete osakaal sektori kogukäibest märkimisväärselt kasvanud, samas kui nende töötajate osakaal on vähenenud. Selline dünaamika viitab tulude koondumisele ja ebavõrdsemale jaotusele valdkonnas.

2023. aastal olid suurima müügituluga ettevõtted **OÜ Allee Galerii** (3,1 miljonit eurot) ja **OÜ Haus Galerii** (1,2 miljonit eurot), kelle käive ületas miljoni euro piiri. Mõlemad on Tallinnas tegutsevad galeriid, mis tegelevad ka oksjonite korraldamisega. Enamik teisi kümne suurima hulka kuuluvaid ettevõtteid on samuti kunstigaleriid. Tegevusala poolest eristub aga OÜ Valge Kuup, mis on tootmis- ja installeerimisteenuseid pakkuv ettevõte.

Tabel 2. Suurimad kunsti valdkonna ettevõtted müügitulu alusel aastatel 2019 ja 2023

2019		Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv	2023		Müügitulu (tuh €)	Töötajate arv
1	OÜ Photolamus	497,3	1	OÜ Allee Galerii	3107,6	4	
2	OÜ Kilo Ploome	402,6	1	OÜ Haus Galerii	1186,8	3	
4	OÜ Õhuloss	339,0	4	OÜ Temnikova & Kasela	647,6	1	
5	OÜ SkulptuuriGalerii	335,2	8	OÜ Radeks Trade	567,1	2	
6	OÜ Elpaste	201,8	7	Rain Art OÜ	522,8	1	
8	OÜ Remartin	125,6	1	Valge Kuup OÜ	346,2	7	
9	OÜ EppMaria	106,4	1	SkulptuuriGalerii OÜ	313,8	4	
10	OÜ LKJ	100,4	3	Artrovert OÜ	303,0	1	
Kokku TOP 10		2656,7	33	Kokku TOP 10	6994,9	23	
TOP 10 osakaal (%)		16	5	TOP 10 osakaal (%)	28	4	

Allikas: 2019. aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest. 2023. aasta andmed põhinevad Äriregistri andmetel.

Vahekokkuvõte: majanduslikud näitajad ja tulusad tegutsejad

- ❖ Kunstivaldkonnas tegutses 2023. aastal **1527 asutust** – võrreldes 2019. aastaga on toimunud 44% kasv. Nendest 1282 olid äriühingud ja 245 mittetulundusühingud või sihtasutused.
- ❖ Valdkonnas oli hõivatud ligikaudu **1363 inimest**, sealhulgas FIE-d, mis tähistab 20% kasvu nelja aastaga. Nagu varasemalt, oli valdav osa ettevõtetest mikroettevõtted ehk ühe inimese firmad (96%).
- ❖ Valdkonna müügitulu ulatus 2023. aastal 25 miljoni euroni, kasvades 43% võrreldes 2019. aastaga.
- ❖ Mittetulundussektori tulu (valdavalt riiklikud toetused) suurenes 51% võrreldes 2019. aastaga ning ulatus 2023. aastal 8 miljoni euroni.
- ❖ Valdkonna kogutulu ulatus 32 miljoni euroni, kasvades nelja aastaga 45%.
- ❖ Enamik kümne suurima valdkonna äriühingu hulka kuuluvaid ettevõtteid on kunstigaleriid. Nende müügitulu moodustas 28% ärisektori kogutulust.

Lisaks ettevõtlussektorile on tabelis 3 esitatud ka valdkonna viie suurima mittetulundusühingu ja sihtasutuse tulud. Need viis organisatsiooni moodustasid kokku 62% kogu valdkonna mittetulundussektori tulust ning nende töötajate arv hõlmas 60% kogu sektori töötajatest.

Äriregistri 2023. aasta andmete kohaselt oli valdkonna suurim mittetulundusühing nii käibe kui ka töötajate arvu poolest **Eesti Kunstnike Liit**, mille tulu ulatus 2,6 miljoni euroni. Teine suurema tuluga organisatsioon oli **Sihtasutus Kunstihoone**, mille on asutanud Eesti Kunstnike Liit koostöös Eesti Vabariigiga. Kunstihoone põhitegevuseks on näituste korraldamine ning selle 2023. aasta tulu ulatus 1 miljoni euroni, millest suurema osa moodustas riigipoolne toetus.

Järgnesid **Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus** 554,7 tuhande euro suuruse tuluga ning **Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus**, mille tulu ulatus 400 tuhande euroni ja koosnes peamiselt Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (EIS) rahastusest. **MTÜ Tartu Kunstnike Liidu** 2023. aasta tulu oli 395,3 tuhat eurot, millest ligi pool (204 tuhat eurot) pärines ettevõtlustegevusest ja ülejäänu (188 tuhat eurot) riigi ja kohalike omavalitsuste toetustest.

Tabel 3. Suuremad kunsti valdkonna MTÜ-d kogutulu alusel aastatel 2023

Mittetulundusühing või sihtasutus	Tulu (tuh €)	Töötajate arv
1. Eesti Kunstnike Liit	2 599,0	37
2. Sihtasutus Kunstihoone	1 023,5	17
3. Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus	554,7	5
4. Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus	400,0	4
5. Tartu Kunstnike Liit	395,3	9
Kokku TOP 5	4 972,5	72
TOPP 5 osakaal (%)	62	60

Allikas: Äriregister.

3.2.3 Väliskaubandus

Äriregistri andmetel ulatus kunsti valdkonna koguekspordimaht 2023. aastal 847 tuhande euroni. Suurimateks eksportijateks olid **OÜ Rain Art**, **OÜ Kilo Ploome** ja **OÜ Temnikova & Kasela** – nende kolme ettevõtte ühine eksport moodustas koguni 77% kogu valdkonna ekspordimahust. Ekspordi peamisteks sihtriikideks olid Saksamaa, Ameerika Ühendriigid ja Suurbritannia.

Eeltoodust ilmneb, et Eesti kujutava kunsti eksporditegevus rahalises vääringus tugineb vähestele ettevõtetele ning on valdavalt väiksemahuline. Samuti tuleb esile galeriide ja vahendajate keskne roll kunsti väliskaubanduses, kuivõrd kaks kolmest suurimast eksportijast – OÜ Rain Art ja OÜ Temnikova & Kasela – on kunstigaleriid. Kolmas suur eksportija, OÜ Kilo Ploome, esindab rahvusvaheliselt tunnustatud illustraatori Eiko Ojala tegevust, kuid nii ulatuslik teenuste eksport üksikkunstniku poolt on Eesti kontekstis pigem märkimisväärne erand kui reegel.

Finantsnäitajate kõrval on kunsti valdkonna rahvusvahelistumise oluliseks indikaatoriks **Eesti kunstnike aktiivne osalemine rahvusvahelistes projektides ja näitustel välismaal** ning väliskunstnike kohalolu Eestis toimuvatel näitustel. Eesti kunstnike osalemist välis- ja rahvusvahelistel näitustel dokumenteeris kuni 2019. aastani Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus (EKKAK). Aastatel 2016–2019 ilmnis selles osas selge kasvutrend, mis viitas valdkonna jõulisele rahvusvahelistumisele. 2020. aastal puhkenud koroonapandeemia tõi aga sellesse arengusse ajutise seiskumise. Kuigi 2023. aastaks hakkas rahvusvaheline tegevus taas elavnema, **ei jätkanud EKKAK andmete kogumist ressursside nappuse tõttu**. Seda liiki statistika kogumiseks ei olnud välja töötatud tõhusaid lahendusi, mistõttu oli andmete kogumine äärmiselt ajamahukas ja tugines pigem ekspertide hinnangutele kui süsteemsele andmekogumise metoodikale. Kuna Eesti kunstnike osalus rahvusvahelistel näitustel ja projektides on oluline sisend teadmuspõhiseks otsustamiseks ja valdkonna arendamiseks, on oluline **tagada keskusele kaasaegsed töövahendid ning piisavad ressursid** andmete edaspidiseks kogumiseks ja analüüsimiseks.

Infot välisriikidest pärit kunstnike ja kuraatorite osaluse kohta Eesti näitustel on Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus kogunud järjepidevalt. KKEK andmetel toimus 2023. aastal Eestis 950 näitust, millest vähemalt 251-l osalesid välisriikidest pärit kunstnikud või kuraatorid (osakaal 26%). 2019. aastal leidis aset 966 näitust, millest vähemalt 206-l oli rahvusvaheline osalus (osakaal 21%). Kahe aasta võrdluses ei ole välisosalejate osakaal oluliselt muutunud, kuid tuleb arvestada, et nende vahele jäi koroonakriis, mis mõjutas oluliselt valdkonna rahvusvahelistumist. Seetõttu viitavad 2023. aasta tulemused pigem varasema olukorra taastumisele kui stagneerumisele.

3.2.4 Sidustegevusalad

Uuringus käsitletakse kunstivaldkonnaga seotud tegevusaladena ehk sidusaladena neid ettevõtteid, mis tegelevad kunstitarvete jaemüügi, kunstiteoste raamimise või restaureerimisega ning on märkinud oma põhitegevusalaks kunstiesemete ja -tarvete jaemüügi (EMTAK 47783).

Oluline on siiski rõhutada, et selline lähenemine ei hõlma kõiki äriühinguid, kes tegelikkuses kunstnikele kunstitarbeid või muid valdkonda toetavaid teenuseid pakuvad. Paljud ettevõtted tegelevad kunstitarvete müügiga vaid osaliselt, mistõttu on nad registreeritud muu kaubandusharu alla vastavalt oma põhitegevusele. Kuna selliste tegevusalade detailne analüüs ei kuulunud käesoleva uuringu eesmärkide hulka, ei ole nende ettevõtete osakaalu uuringus arvesse võetud.

Tabelis 4 on välja toodud EMTAK 4778 alla registreeritud sidustegevusalade põhinäitajad. Aastal 2023 tegutses sidustegevusaladel 19 ettevõtet, kus töötas kokku 36 inimest. Need näitajad ei ole aastate vältel oluliselt muutunud. Ettevõtete kogumüügitulu ulatus 1,8 miljoni euroni. Suurimateks ettevõteteks olid OÜ ELPLASTE, mille peamine müügiartikkel on küll mööbel, kuid mis on märkinud põhitegevusalaks ka kunstitarvete müügi (nt värvid ja molbertid), ning osaühing GALERII-G, mis on spetsialiseerunud kunstitarvete jaemüügile.

Tabel 4. Sidusettevõtete põhinäitajad aastatel 2011– 2023.

Näitajad	2011	2015	2019	2023
Ettevõtete arv	11	21	17	19
Töötajate arv	29	47	42	36
Müügitulu (mln eurot)	1,5	1,3	1,7	1,8

Allikas: Äriregister.

4. Nõudlus

4.1 Kunstinäituste külastamine

Elanike huvi kunstivaldkonna vastu peegeldub osaliselt kunstiteoste ekspositsioonide ja näituste külastamises. Kunstinäitustega seotud andmeid on Eestis alates 2016. aastast kogunud KKEK. 2023. aastal osales statistika kogumises 91 näituseasutust, mille alla kuuluvad muuseumid, galeriid, *showroom'id*, *artist-run space'id* ning kunstiresidentuuride näitusepaigad. 2019. aastal oli näituseasutuste arvuks 82. 2019. ja 2023. aastal üle kogu Eesti korraldatud näituste ja nende külastuste arvud on esitatud tabelis 5.

Eestis toimus 2023. aastal kokku 950 kunstinäitust, mis on ligilähedane tasemele, millega lõpetati pandeemiaeelne periood – 2019. aastal toimus 966 näitust. Sealjuures oli 82 protsenti kõigist näitustest külastajatele tasuta. Nagu ka eelnevatel aastatel, toimus ligikaudu pool näitustest Tallinnas.

2023. aastal kasvas näituste külastajate arv märgatavalt, ületades pandeemiaeelse taseme. **Kokku külastati kunstinäitusi 2,48 miljonil korral**, mis teeb keskmiselt 191 külastust 100 elaniku kohta. See on 29% võrra rohkem kui 2019. aastal, mil külastuste arv jäi napilt alla kahe miljoni.

Läbi aastate on kõige rohkem külastatud suurte näitusemajade püsiekspositsioone, mille põhjuseks on nende aastaringne lahtiolek. 2023. aastal hoidsid esikoha Kumu Kunstimuuseumi näitused „Tulevik on tunni aja pärast“, „Konfliktid ja kohandumised“ ning „Identiteedimaastikud“, mida külastas kokku 141 252 inimest. Neile järgnevad Niguliste Muuseumi püsiväljapanekud, sealhulgas „Keskaegne kirikukunst“ ja „Kirikukellade püsinäitus“ (80 337 külastust), ning Kadrioru Kunstimuuseumi ekspositsioon „Madalmaade, Vene, Itaalia ja Saksa kunst“ koos skulptuurikogu avahoidlaga (59 662 külastust). Kümme populaarseimat näitust moodustasid 2023. aastal 28% kõigist külastustest.

Tabel 5. Eestis korraldatud näituste statistika aastatel 2019 ja 2023

Näitaja	2019	2023
Näituste arv	966	950
Külastajate arv (tuhat)	1 921	2 480

Allikas: Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus

4.2 Avaliku sektori huvi ja roll

Kunstil on ühiskonnas kultuuriline, hariduslik ja identiteeti kujundav roll, mistõttu kuulub see avaliku sektori selgete huvide hulka. Valdonna esindajad on samuti rõhutanud, et kuna Eesti riik on väike ja kunstiturg piiratud, **on riigipoolne toetus kunstivaldkonna toimimiseks ja arenguks hädavajalik**. Olulise panuse valdkonda annavad nii riigi asutatud ja rahastatud kunstimuuseumid, mis võimaldavad elanikel saada osa kunstipärandist ja kaasaegse kunsti arengutest, kui ka Kultuuriministerium ja Eesti Kultuurkapital, mis toetavad keskseid näituseasutusi ja valdkondlikku teabekeskust.

Lisaks traditsioonilistele näituseasutustele on avalik sektor loonud võimalusi kunsti jõudmiseks igapäevasesse elukeskkonda, tuues kunstiteoseid avalikku ruumi näiteks uute avalike hoonete ehitamise käigus. Kunstivaldkonna jätkusuutlikkuse seisukohast on oluline ka riigi panus kunstialasesse kõrgharidusse, sest haridusvõimaluste olemasolu tagab professionaalse järelkasvu ning aitab kaasa kogu ühiskonna teadlikkuse ning kunstiväärtuse mõistmise kasvule.

Selleks, et võimaldada professionaalsetel kunstnikel pühenduda eelkõige oma loomingule ja panustada seeläbi Eesti kultuuri arengusse, on Kultuuriministerium kasutusele võtnud **kunstnikupalga meetme**.

Tegemist on erialases tippvormis olevate loovisikute loometöö toetamisega kindla perioodi vältel. Meetme rahalised vahendid eraldatakse Kultuuriministeeriumi eelarvest Eesti Kunstnike Liidule, mis vastutab palga saajate määramise ning selle väljamaksmise eest. Kunstnikupalgaga kaasnevad sotsiaalsed garantiid, mis tagavad suurema stabiilsuse. Kunstnikupalk määratakse avaliku konkursi alusel kolmeks aastaks, 2023. aastal sai kunstnikupalka kokku 20 inimest.

5. Organisatsioon ja poliitika

5.1 Erialaliidus ja esindusorganisatsioonid

Kunstivaldkonna toimimist toetavateks organisatsioonideks Eestis on **Eesti Kunstnike Liit** (EKL) koos selle 18 alaliiduga, **Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus** (KKEK), **Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus** (KKAK) ning **Kunstiasutuste Liit**.

Seadusandluse järgi eristatakse **tunnustatud loomeliite** teistest ühendustest. Loovisikute ja loomeliitude seaduse alusel tunnustatakse loomeliite, mille eesmärk on edendada loomealasid ja toetada oma liikmete loometegevust; seadusest tulenevalt on neil õigus määrata liikmetele riigieelarvelistest vahenditest loometoetusi ja stipendiume. Kunsti valdkonnas on tunnustatud loomeliitudeks **Eesti Kunstnike Liit** ning selle alaliit **Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing**.

Eesti Kunstnike Liit³ (EKL) on Eesti suurim professionaalseid kunstnikke ja kunstiteadlasi koondav loomeliit, millel on ligi 999 liiget ja 18 alaliitu (2025. aasta aprilli seisuga). EKL-i eesmärk on kunstivaldkonna arendamine, kunstnike huvide kaitsmine ning nende loomingulise tegevuse toetamine. Liit osaleb aktiivselt kultuuripoliitika kujundamises, kunstivaldkonna arendustegevustes ja rahvusvaheliste suhete edendamises. EKL-i tegevus tugineb väärikale ajaloole: liidu eelkäijad on 1922. aastal asutatud Eesti Kujutavate Kunstnikkude Keskühing, 1943. aastal loodud Eesti Nõukogude Kunstnike Liit ja 1957. aastal moodustatud Eesti NSV Kunstnike Liit.

Eesmärkide elluviimisel on EKL-i olulisemateks tegevussuundadeks kunstnike **töö- ja loomekeskkondade arendamine** ning **näituste ja kunstiprojektide korraldamine** liidule kuuluvates galeriides (Hobusepea, Draakoni, HOP ja Vabaduse galerii) ning Tallinna Kunstihoones. Olulise osa EKL-i tegevusest moodustab ka loovisikute toetamine sotsiaalse kaitse kaudu, sealhulgas loometoetuste ja stipendiumite vahendamine. Alates 2016. aastast on EKL-i kaudu võimalik taotleda riigi poolt finantseeritavat kunstnikupalka, mis on märkimisväärne samm kunstnike loometegevuse stabiilsemaks toetamiseks.

Eesti Kunstnike Liit on Eesti suurim professionaalsetele kunstnikele suunatud kunstitaristu valdaja ja arendaja. Samas ei ole loovisikutele ja loomeettevõtjatele pakutavad võimalused piiratud üksnes liidu liikmetega. EKL-i hallatav loometaristu ja sellega seotud tugiteenused on avatud kogu kunstivaldkonnale ning suunatud valdkonna kui terviku arendamisele.

EKL-i 18 alaliitu ja nende liikmete arvud on esitatud tabelis 6. Suurima liikmeskonnaga alaliidud on Tartu Kunstnike Liit (194 liiget), Eesti Maalikunstnike Liit (193 liiget) ja Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing (150 liiget). Tuleb arvestada, et kõik alaliitude liikmed ei ole automaatselt EKL-i liikmed ning üks kunstnik võib samaaegselt kuuluda mitmesse alaliitu.

Eesti Kunstnike Liidu alaliitude liikmete arv on aastatel 2019–2025 valdavalt püsinud stabiilsena või mõnevõrra kasvanud. Suure tõenäosusega oli olukord sarnane ka 2023. aastal.

³ Eesti Kunstnike Liit: <https://www.eaa.ee>

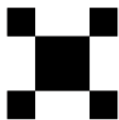

Tabel 6. Eesti Kunstnike Liidu alaliitude liikmete arv 2019 ja 2025

Alaliit	2019	2025
1. Eesti Akvarellistide Ühendus	58	63
2. Eesti Keraamikute Liit	97	104
3. Eesti Klaasikunstnike Ühendus	65	63
4. Eesti Kujundusgraafikute Liit*	116	110
5. Eesti Kujunduskunstnike Ühendus	25	-
6. Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing	151	150
7. Eesti Lavakunstnike Liit**	65	63
8. Eesti Maalikunstnike Liit	181	193
9. Eesti Metallkunstnike Liit	67	68
10. Eesti Moekunstnike Ühendus*	49	24
11. Eesti Nahakunstnike Liit	74	74
12. Eesti Tekstiilikunstnike Liit	96	103
13. Eesti Vabagraafikute Ühendus	105	98
14. Eesti Kujurite Ühendus	62	81
15. Fotokunstnike Ühendus	45	50
16. Stúdio 22	24	23
17. Tartu Kunstnike Liit	185	194
18. Sõltumatute Ühendus	-	-

* Erialaliit, mis kuulub disaini valdkonda.

** Erialaliit, mis kuulub etenduskunsti valdkonda.

**KAASAEGSE
KUNSTI
EESTI KESKUS**

Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus⁴(KKEK) on Eesti vanim kaasaegse kunsti ekspertkeskus, mis asutati 1992. aastal. Keskuse missioon on elavdada ja arendada Eesti kaasaegse kunsti valdkonda, mõtestada kaasaegset kunsti ning osaleda ühiskondlikus dialoogis.

KKEK mängib olulist rolli rahvusvaheliste suhete loomisel, tuues kokku kunstnikke, kuraatoreid, kriitikuid ja erinevaid kunstiorganisatsioone. Alates 1999. aastast korraldab keskus Eesti paviljoni osalemist Veneetsia biennaalil. Lisaks annab KKEK välja ajakirja A Shade Colder, mis käsitleb kaasaegset kunsti ning sellega seotud teemasid ja küsimusi. Samanimeline veebiplatvorm on loodud selleks, et algatada arutelu kaasaegse kunsti üle, luua seoseid Eesti ja muu maailma kunstiväljade vahel ning olla praktiline tööriist Eesti ja laiemalt kogu regiooni rahvusvahelisel tutvustamisel.

KKEK osaleb aktiivselt Eesti kunstielu edendamisel. Keskus pakub mitmekülgseid võimalusi kunstnikele ja kunstiprofessionaalidele, kureerides ja korraldades näitusi, toetades nende tegevust kuraatorivisiitide ja praktikaprogrammide kaudu Eestis ja välismaal, nõustades kunstiprofessionaale ning pakkudes vajadusel tehnikarenti projektide elluviimiseks. Olulise osana oma tegevusest aitab KKEK kaasa kaasaegsete kunstitrendide teoreetilisele mõtestamisele ning töötab välja kontseptuaalseid käsitlusi. Samuti arendab keskus regionaalset digitaalset arhiivi ja veebipõhist kunstnike andmebaasi, mille eesmärk on talletada ja laiemale avalikkusele kättesaadavaks teha kaasaegse kunstiga seotud andmed.

⁴ Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus: <https://cca.ee>

KKEK peab oluliseks kunsti vabaduse ja sõltumatuse toetamist Eesti ühiskonnas. Keskus on mittetulunduslik eraõiguslik organisatsioon, mille tegevust rahastab peamiselt Eesti Kultuuriministeerium.

Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus⁵ (EKKAK) on mittetulunduslik organisatsioon, mis koondab Eesti galeriid, muuseumid ja teised kunsti valdkonna institutsioonid ühisesse koostöövõrgustikku ning toetab nende rahvusvahelist tegevust. Keskuse eesmärk on edendada Eesti kaasaegse kunsti nähtavust maailmas, luua rahvusvahelisi kontakte ja arendada valdkonna ekspordivõimekust. EKKAK asutati 2012. aastal ning selle tegevust toetavad Eesti Kultuuriministeerium ja Eesti Kultuurkapital.

Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus (EKKAK) toetab Eesti kaasaegse kunsti rahvusvahelist nähtavust ja kunstieksporti, arendades galeriide võrgustikku ning edendades publiku kasvu kunstisündmustel. Keskus loob rahvusvahelisi kontakte ja vahendab galeriide osalemistoetusi kunstimesidel, korraldades samal ajal Eesti kunstnike näitusi ja projekte välisriikides. EKKAK panustab ka kunstiturismi arengusse, edendades Eestit kõrge lisandväärtusega kunstiturismi sihtkohana.

Olulise osa EKKAKi tegevusest moodustab kunstivälja professionaalide toetamine. Keskus korraldab galeristidele ja kunstivahendajatele suunatud koolitusi ja seminare, et tugevdada nende konkurentsivõimet ja ekspordivõimekust. Kunstnikele pakutakse kunstituru toimimist ja galeriivaldkonda tutvustavaid seminare, samuti praktikavõimalusi ja residentuure galeriides. Kunstikogujatele ja kunstiosõtjatele suunatud koolituste eesmärk on suurendada kunstnike ja galeriide müügivõimekust ning toetada kunstituru jätkusuutlikkust.

Kunstiasutuste Liit⁶ on Eesti näituseasutusi, kunstinäituste korraldajaid ja kunstialaste tugiteenuste pakkujaid ühendav organisatsioon. Liidu eesmärgiks on edendada liikmesorganisatsioonide koostööd, parandada töötingimusi ning koordineerida valdkondlikku kommunikatsiooni meedias, avalikkuses ja poliitikakujundajate suunal. Samuti seisab Liit kunstivaldkonna stabiilsema ja suurema rahastamise eest nii avaliku kui ka erasektori toel.

Kunstiasutuste Liitu kuulub **35 kunstivaldkonna organisatsiooni**. Nende seas on suuremad asutused nagu Kumu kunstimuuseum (Eesti Kunstimuuseum), Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum, Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus, Temnikova & Kasela galerii, Eesti Kunstnike Liit, EKA galerii, Fotografiska Tallinn, Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus, Konrad Mägi Sihtasutus, Tallinna Kunstihoone, Tartu Kunstimuuseum, Tartu Kunstnike Liit ning mitmed teised.

Liit asutati 2022. aastal, lähtudes vajadusest korraldada tõhusamalt kunstivaldkonna organisatsioonide koostööd, osaleda aktiivsemalt kultuuripoliitilises arutelus ning tõsta valdkonna nähtavust laiemas avalikkuses. Alates asutamisest on Kunstiasutuste Liit tegutsenud sihipäraselt, keskendudes KUVA 2021–2025 arengukavas sõnastatud probleemide lahendamisele ning valdkondlike huvide esindamisele ja tugevdamisele.

Aastal 2025 osaleb Liit kunstivaldkonna uue arengukava koostamise protsessis koos Eesti Kunstnike Liidu, Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse ja Kaasaegse Kunsti Keskusega.

Lisaks kogub Kunstiasutuste Liit süstemaatiliselt andmeid Eesti kunstiasutuste tegevuse kohta ning viib iga-aastaselt läbi oma liikmeskonna seas küsitlusi, keskendudes peamiselt majandusnäitajatele ning programmide ja produktsiooniga seotud küsimustele.

⁵ Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus: <https://www.ecadc.ee>

⁶ Kunstiasutuste Liit: <https://www.kael.ee>

5.2 Riiklikud toetusmeetmed

Kunsti valdkonda finantseerivad Eesti Kultuurkapital, Kultuuriministeerium ning kohalikud omavalitsused. Lisaks saavad ekspordihuviga kunstivaldkonna ettevõtted taotleda loomemajanduse eksporditoetust Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuselt (EIS). Erasponsorite osakaal on kunsti valdkonna rahastamisel tagasihoidlik. 2023. aastal moodustas riigi toetus kunstivaldkonnale **ligikaudu 8,4 miljonit eurot**. Suurim rahastaja oli Kultuuriministeerium, mille kaudu laekus valdkonnale ligi 6,5 miljonit eurot. Sellest summast moodustas 4,3 miljonit eurot ühekordne investeeringutoetus SA Kunstihoonele. Teisel kohal oli Eesti Kultuurikapital, miss eraldas kunsti valdkonna ühingutele kokku 1,5 miljonit eurot. Ettevõtluse ja Innovatsiooni sihtasutus panustas 150 tuhande euroga ning kohalikud omavalitsused ligikaudu 149 tuhande euroga.

Kuigi 2023. aasta tulemused ei pruugi metodoloogiliste erisuste tõttu olla täielikult võrreldavad varasemate aastatega, viitavad senised andmed sellele, et riigi toetused kunstivaldkonnale on aja jooksul oluliselt kasvanud. Näiteks ulatus kogutoetus 2019. aastal ligikaudu 4,1 miljoni ja 2015. aastal 3,1 miljoni euroni.

Kunsti valdkonna avalikud toetused jagunevad tegevus-, projekti- ja investeeringutoetusteks, lisaks makstakse ka stipendiume ja loometoetusi. Tegevustoetust taotlevad asutused või organisatsioonid oma tegevuse arendamiseks ehk põhitegevuseks. Projektitoetused on ette nähtud asutuste tegevuste või sündmuste toetamiseks (näituse korraldamine, festivalil osalemine, õpingud vms). Investeeringutoetused on mõeldud eelkõige taristu rajamiseks või renoveerimiseks ning on oma iseloomult sihtotstarbelised: need ei ole ette nähtud tegevuskulude katmiseks ega jätkuva rahastuse tagamiseks. Investeeringutoetused on ajas väga suure muutuvusega.

5.2.1 Kultuuriministeerium

Kultuuriministeerium toetas 2023. aastal mitmeid kunsti valdkonna olulisi institutsioone ja organisatsioone. Toetust said Kunstihoone, Eesti Kunstnike Liit, Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus, Eesti Kunstiakadeemia ning sihtasutus Konrad Mägi (vt tabel 7). Täiendavalt rahastatakse tunnustatud loomeliite loovisikute ja loomeliitude seaduse alusel – nende seas saavad toetust Eesti Kunstnike Liit ning Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing.

Lisaks jagab Kultuuriministeerium igal aastal Eduard Wiiralti nimelisi stipendiume, mis on suunatud tudengite õppe-, loomingulise tegevuse ja enesetäiendamise toetamiseks. Stipendiumite rahastus koguneb kunstniku teoste kasutamisest saadud autoritasudest. 2023. aastal oli selleks otstarbeks eelarves eraldatud 5 tuhat eurot.

Kokku moodustasid kunsti valdkonna eraldised 2023. aastal ligikaudu **6,59 miljonit eurot**. Sellest suurema osa, umbes 65%, moodustas **investeeringutoetus Kunstihoonele**.

Tabel 7. Riigi eraldised kunstivaldkonnale Kultuuriministeeriumi eelarves aastal 2023 (tuh €)

	2023
Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine	
Kunstihoone SA investeeringutoetus	4 310,00
Kunstihoone SA tegevustoetus	725,3
Eesti Kunstnike Liit MTÜ kunstnikupalk	513,8
Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus MTÜ tegevtoetus	183,0
Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus MTÜ tegevustoetus	150,0
Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus MTÜ tegevtoetus	85,0
Eesti Kunstiakadeemia SA tegevustoetus*	75,0
Konrad Mägi SA tegevtoetus	50,0
Eesti Kunstnike Liit MTÜ galeriide tegevtoetus	30,0
E. Viiralti stipendiumid	24,0

Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamine

Eesti Kunstnike Liit	285,0
Eesti Kunstiteadlaste ja Kuraatorite Ühing	41,8

Eraldised kokku 2023 **6 472,9**

Allikas: 2023. aasta andmed pärinevad Kultuuriministeeriumi 2023. aasta eelarvest.

*Toetus Narva kunstiresidentuurile, mis on Eesti Kunstiakadeemia SA halduses.

Tabelis 8 on võrdlusena esitatud Kultuuriministeeriumi kogutoetuste mahud aastatel 2011, 2015 ja 2019. Võrreldes 2019. aastaga on ministeeriumi toetused kunsti valdkonnale suurenenud ligikaudu neljakordselt. Sellise hüppelise kasvu taga on eelkõige **SA Kunstihoone renoveerimise rahastamine**, milleks eraldati 2023. aastal ligikaudu 4 miljonit eurot sihtotstarbelist toetust. Ka ajavahemikus **2015–2019** toimus kunstivaldkonna rahastamises märgatav kasv. Selle tõusu põhjusteks olid nii **kunstnikupalga meetme** käivitamine 2016. aastal kui ka **SA Kunstihoone asutamine** 2018. aastal. SA Kunstihoone asutasid Eesti riik ja Eesti Kunstnike Liit, ning alates selle loomisest on sihtasutuse tegevust rahastatud riiklikul tasandil.

Tabel 8. Riigi eraldised kunstivaldkonnale Kultuuriministeeriumi eelarves aastatel 2011–2023 (tuh €)

	2011	2015	2019	2023
Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine	309,8	475,9	1 474,0	6 262,1
Loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamine	145,0	184,7	186,2	326,8
Eraldised kokku	454,8	660,6	1 660,2	6 588,9

Allikas: 2023. aasta andmed pärinevad Kultuuriministeeriumi 2023. aasta eelarvest, 2011-2019 aasta andmed EKI (2021) aruandest.

5.2.2 Eesti Kultuurkapital

Teiseks oluliseks kunstivaldkonna toetajaks riigi tasandil on **Eesti Kultuurkapital**, mille kujutava ja rakendus kunsti sihtkapital rahastab lisaks kunstiprojektidele ka disainivaldkonna algatusi. Suurima osa toetustest saavad muuseumid, erialased kõrgkoolid ja mittetulundusühingud, mis panustavad valdkonna arendamisse ning avalikkusele suunatud tegevustesse. Kultuurkapitali üks olulisi eesmärke on ka loovisikute rahaline toetamine. Lisaks saavad väiksemas mahus toetusi ka valdkonnas tegutsevad äriettevõtted.

Kattuvuste vältimiseks jäetakse kujutava ja tarbekunsti valdkonna toetuste arvestusest välja muuseumid ja disainivaldkonna ühingud, mida käsitletakse eraldi teiste valdkondade aruannetes. See aitab vältida topeltarvestust ning tagada andmete selguse ja võrreldavuse valdkondade lõikes.

Kui jätta kõrvale kunstimuuseumid ning disainivaldkonna erialaliidud ja ettevõtted, eraldati 2023. aastal Kultuurkapitali kujutava ja tarbekunsti sihtkapitalist toetusi 1,4 miljoni euro väärtuses (Tabel 9). Lisaks sihtkapitalile on valdkonna ühingud ja loovisikud saanud rahalisi vahendeid ka Kultuurkapitali nõukogult 55 tuhande euro ning maakondlikelt ekspertgruppidele 67,4 tuhande euro väärtuses. Kokku toetas Eesti Kultuurkapital valdkonna ühinguid ja loovisikuid 2023. aastal ligikaudu **1,5 miljoni euroga**, mis on võrreldav 2019. aasta tasemega.

Kuna varasemate kunstivaldkonna kaardistuste metoodikast ei selgu, kas kujutava ja tarbekunsti sihtkapitalist rahastatud muuseumid ja disainiorganisatsioonid on kogusummadesse arvestatud, võib esineda metoodilisi erinevusi, mis takistavad 2023. aasta andmete otsest võrdlemist varasemate uuringutega.

Tabel 9. Eesti Kultuurkapitali eraldised kujutava ja rakenduskunsti valdkonnale aastatel 2011 kuni 2023 (tuh €)

	2011	2015	2019	2023*
Sihtkapital	1 363,5	1 284,2	1 335,2	1 410,0
Nõukogu	23,4	54,1	60,0	55,0
Ekspertgrupid	-	15,7	49,0	67,4
Eraldised kokku	1 386,9	1 354,0	1 444,2	1 532,4

* Välja arvatud toetused muuseumitele ning disainivaldkonna ühingutele.

Allikad: 2023 aasta andmed on arvatatud Eesti Kultuurikapitali poolt edastatud andmete põhjal, 2011-2019 aasta andmed pärinevad EKI (2021) aruandest.

Suurimad Kultuurkapitali toetusesaajad Eesti kujutava ja tarbekunsti valdkonnas 2023. aastal olid Tartu Kunstnike Liit, Tallinna Rakenduskunsti Triennaali Ühendus, KAI Kunstikeskus, Eesti Kunstnike Liit ning MTÜ Kogo galerii. Täpsemad toetussummad on esitatud tabelis 10. Erialaliitudele, kunstikeskustele ja galeriidele jagati toetusi valdavalt kas konkreetsete näituste korraldamiseks või regulaarseid toetusi üldiseks tegevuseks. Tallinna Rakenduskunsti Triennaali Ühendus eristub teistest, kuna see on loodud spetsiaalselt ühe kindla sündmuse korraldamiseks ning sai toetust vaid selle korraldamiseks. Tegemist on nimelt iga kolme aasta tagant toimuva rahvusvahelise Tallinna rakenduskunsti triennaaliga.

Tabel 10. Eesti Kultuurkapitali suurimate toetuste saajad kujutava ja rakenduskunsti valdkonnas 2023 (tuh €)

Toetuse saaja	2023
Tartu Kunstnike Liit	140,0
Tallinna Rakenduskunsti Triennaali Ühendus	80,0
KAI Kunstikeskus	57,0
Eesti Kunstnike Liit	54,7
MTÜ Kogo galerii	53,0

Allikas: Eesti Kultuurikapital

5.2.3 Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus

Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS) eraldas 2023. aastal **150 000 euro suuruse toetuse Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskusele**, aga tegevused nende vahendite eest toimuvad aastatel 2024 ja 2025. Toetuse eesmärk oli võimaldada keskusele arendusteenuste pakkumist kunstivaldkonna ettevõtetele. Ka 2019. aastal oli Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus kunstivaldkonnas ainus EIS-i toetuse saaja. Toetuse maht oli siis 300 000 eurot ning eesmärk kaasaegse kunsti ettevõtete arendamine.

5.2.4 Kohalikud omavalitsused

2023. aastal toetasid **Eesti suurimad kohalikud omavalitsused** kunstivaldkonda kokku ligi 149 tuhande euroga, mis on märkimisväärselt suurem panus kui varasematel uuringuaastatel (Tabel 11). Näiteks 2019. aastal ulatus toetus vaid 42 tuhande, 2015. aastal 78 tuhande ning 2011. aastal 110 tuhande euroni. Suurimad kohalikud toetajad olid traditsiooniliselt Tallinna ja Tartu linnad, kusjuures Tartu on viimasel ajal toetanud kunsti kas võrdselt või isegi suuremal määral kui Tallinn.

2023. aastal oli suurimaks toetajaks **Tartu linn**, kes eraldas kunstivaldkonnale kokku 86 tuhat eurot. Sellest summast suunati 40% ehk 35 tuhat eurot suurprogrammitoetuse raames **Tartu Kunstnike Liidule** Tartu Kunstimaja 2023. aasta näituseprogrammi elluviimiseks. Teiseks olulisemaks toetusesaajaks Tartus oli **Kogo Galerii**, kellele eraldati 23 tuhat eurot nii näituseprogrammi toetamiseks kui ka uue valguslahenduse loomiseks.

Tallinna linn panustas kunstivaldkonda 52 tuhande euroga. Suurima toetuse, 11 tuhat eurot, sai **KAI Kunstikeskus**, mille abil esitati Islandi kunstniku Shoplifteri ruumiinstallatsiooni-näitust ning valmistati ette

Tuomas Laitineni ja Kristina Õlleku duonäitus. MTÜ Juhan Kuusi Fond sai 6 tuhat eurot vabaõhunäituse „Väljavaade — 100 aastat Eesti tänavafotograafiat“ korraldamiseks ning Collective Actions MTÜ-le eraldati 5 tuhat eurot rahvusvahelise kaasaegse kunsti näituse „Kahe maailma vahel“ läbiviimiseks Tallinna Linnahallis.

Tabel 11. Kunstivaldkonna toetused suurimate kohalike omavalitsuste tasemel aastatel 2011–2023 (tuhat €)

	2011	2015	2019	2023
Tallinna linn	49,6	40,9	19,9	52,4
Tartu linn	48,1	14,0	18,4	86,0
Pärnu linn	12,9	23,1	5,0	-
Viljandi*	-	-	-	4,8
Narva linn*	-	-	-	6,3
Eraldised kokku	110,6	78,0	42,4	149,1

* Haldusüksused kaasati ülevaatesse esmakordselt 2023. aasta andmete analüüsimisel.

5.3 Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega

Kunsti valdkond on tihedalt põimunud mitmete teiste majandusharudega (vt joonis 2). Kõige otsesem seos on **kaubandussektoriga**, kuna nii kujutava kunsti kui ka tarbekunsti esemed on kaubeldavad objektid – neid ostetakse ja müüakse ning vahel käsitletakse neid ka investeerimisobjektidena. Kunstiteostega kauplemisel on keskne roll galeriidel, kunstipoodidel ning järjest enam ka digitaalsetel müügiplatvormidel.

Mõõdukad seosed ilmnevad kujutava kunsti ning **meelelahutuse**, **hariduse** ja turismi, eeskätt **kultuuriturismi**, vahel. Kunstinäitused ja muud kunstiüritused võivad täita nii meelelahutuslikku kui ka hariduslikku rolli, pakkudes publikule emotsionaalset elamust ja teadmiste täiendamist. Siinkohal on keskne roll kunstimuseumidel ja galeriidel.

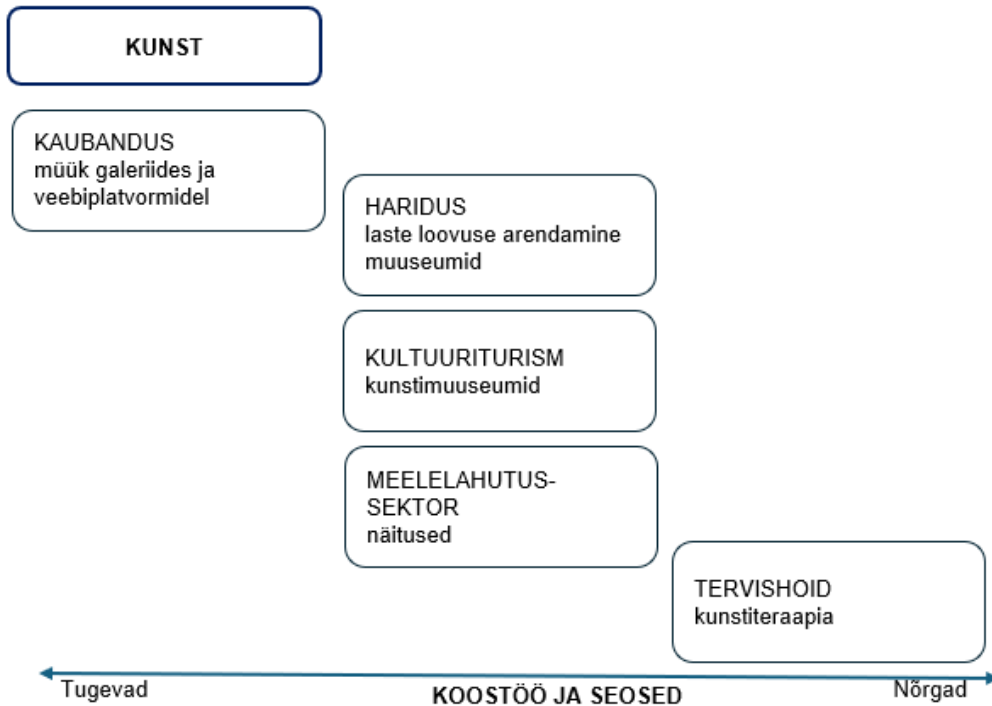
Haridusvaldkonnas on kunstitunnid ja baasteadmised kunstiajaloost osa Eesti kohustuslikust haridusprogrammist. Lasteaedades ning üldharidus- ja huvikoolides, kus lapsed saavad esmased kokkupuuted kunstiga, pannakse alus kunstipubliku kujunemisele ning toetatakse loova mõtlemise, isiksuse ja praktiliste oskuste arengut. Haridussüsteemi kaudu koolitatakse professionaalseid kunstnikke, kunstiteadlasi ja kunstiopetajaid, kelle tegevus kujundab edaspidist kunstimaastikku. Samuti toetab täiskasvanute täiendkoolitus kunsti paremat mõistmist ja levikut, kasvatades huvi näituste külastamise ning kunstiesemete ostmise vastu.

Seos kultuuriturismiga avaldub eelkõige selles, et paljud sise- ja välisturistid külastavad muuseume ja galeriisid, otsides kultuurilisi elamusi, olgu siis turismifirmade korraldatud ekskursioonide raames või iseseisvalt. Näitused ja kunstikeskused võivad olla ka iseseisvaks ajendiks reisi ette võtmiseks. Lisaks toob erialaturism Eestisse oma ala spetsialiste, kelle eesmärk on osaleda kunstisündmustel, kuid kes ühtlasi panustavad oma kohalviibimise kaudu ka teistesse majandusharudesse, nagu majutus-, toitlustus- ja transpordisektor.

Lisaks eeltoodule võib esile tuua ka kunsti tagasihoidliku seose tervishoiusüsteemiga, kus kasutatakse erinevaid loov- ja kunstiteraapiaid. Nende eesmärk on eelkõige vaimse tervise toetamine loovtegevuse teraapiliste omaduste kaudu.

Joonis 2. Kunsti seosed teiste majanduse sektoritega.

Kunsti valdkond on tihedalt põimunud teiste loomemajanduse harudega, olles sageli nendega sügavas vastastikus suhtes (joonis 3). Kujutav kunst ja tarbekunst on üks vanimaid ja traditsioonilisemaid kunstiliike, mille väljendusvahendid ja esteetilised elemendid on esindatud peaaegu igas loomevaldkonnas. Kõige tugevamalt avalduvad seosed disaini, käsitöö, tarbekunsti, etenduskunstide ning kunstimuuseumide valdkondadega.

Eriti hägustuvad piirid tarbekunsti, disaini ja käsitöö vahel, mis kõik põimuvad omavahel nii tähenduslikult kui vormiliselt. Tarbekunstnikud loovad igapäevaseks kasutamiseks mõeldud esemeid, mis on ühtaegu unikaalsed ja tähendusrikkad. Need esemed võivad lisaks oma kunstilisele väärtusele olla mugavad ja funktsionaalsed, täites kasutaja praktilisi vajadusi, mis on eelkõige tootedisaini valdkonna eesmärk. Hea näide on autoriehe, mis on kantav, kuid samas visuaalselt kontseptuaalne ja väljenduslik. Tarbekunsti loomine võib eeldada ka meisterlikke käelisi oskusi, mis seovad selle tihedalt käsitöövaldkonnaga. Samas võib ka käsitööese kanda sügavamat tähendust, ületades pelgalt praktilise otstarbe. Seeläbi tekib mitmetasandiline ühisala, kus kunstiline idee, disainiline funktsionaalsus ja käsitööline meisterlikkus toetavad üksteist ning loovad uusi väljendusvorme.

Kui tarbekunst suhestub disainiga eelkõige materiaalse ja funktsionaalse vormi kaudu, siis kujutava kunsti seosed disainiga avalduvad selgemalt visuaalses väljenduses. Kujutav kunst, eriti graafika, on seotud graafilise ja digitaalse disainiga läbi ühiste visuaalse kujunduse põhimõtete. Kujutava kunsti esteetika ja väljendusvahendid kanduvad sujuvalt üle visuaalse meedia valdkonda, kus need digitaalsete tööriistade abil laienevad interaktiivsetesse ja kasutajakesksetesse lahendustesse.

Seos etenduskunstidega avaldub nii *performance'i* ja *happeningi* kaudu, mis sarnaselt lavakunstile eeldavad publiku kohalolu, kui ka stenograafilise tegevuse kaudu, mis hõlmab rekvisiitide, kostüümide ja lavakujunduse loomist. Tihti tegutsevad nendes valdkondades samad loovisikud või toimub nende vahel tihe koostöö. *Performance* suudab ühendada erinevaid kunstivorme, nagu kujutav kunst, tants, teater, laul, muusika, audiovisuaalne kunst ja helikunst.

Kunstimuuseumid täidavad olulist rolli kunstiliikide ja -stiilide vahendajatena, pakkudes külastajatele ülevaadet kunstiajaloo ning erinevate kunstnike loomingust. Nende kaudu jõuab kujutav kunst laiemalt publiku teadvusesse ja kultuurilukku.

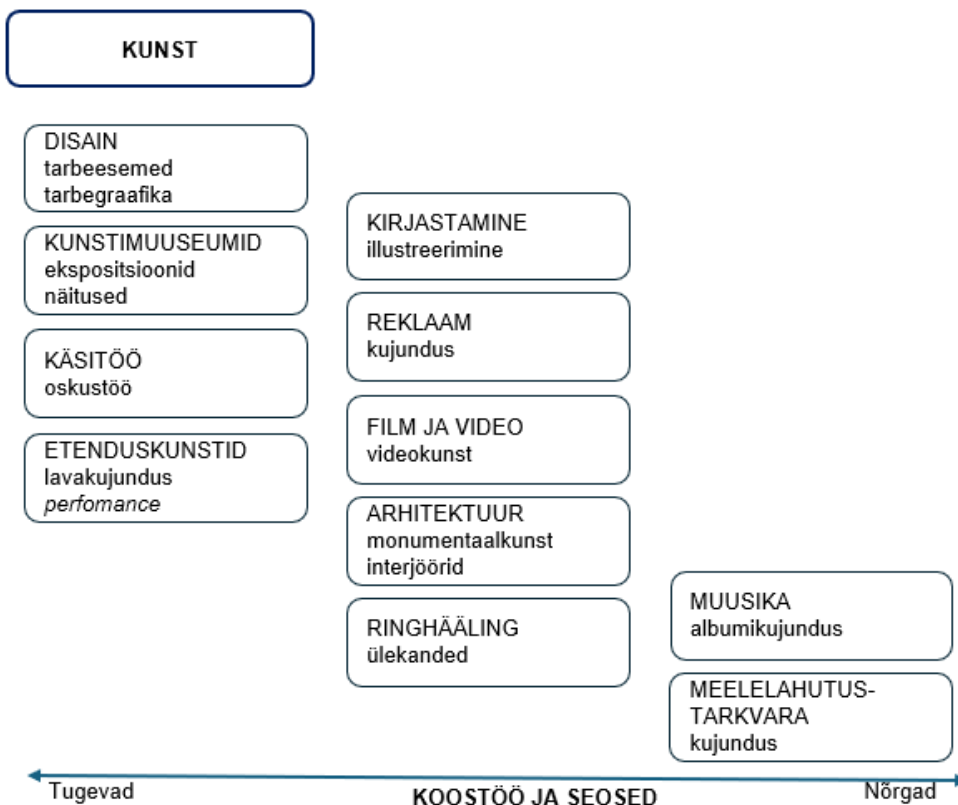

Mõnevõrra tagasihoidlikumad, kuid siiski märkimisväärsed on seosed ka kirjastamise, reklaami, audiovisuaalkunsti ja ringhäälinguga. Graafika leiab rakendust tarbegräafikas, raamatute illustreerimises, ajalehtede ja ajakirjade kujunduses, välimeedia reklaampindadel, sealhulgas logode ja brändielementide loomisel. Paljud kujutavad kunstnikud tegutsevad edukalt ka reklaamiagentuurides, kus nende loomuline oskus ja visuaalne tunnetus leiavad praktilise väljundi. Mitmed fotograafid tegutsevad edukalt samaaegselt nii kaasaegse kunsti väljadel kui massimeedias, näiteks ajakirjades, ajalehtedes, raamatutes ja moetööstuses. Videokunstil on tehnilise teostuse ja formaadi poolest sarnasusi lühifilmidega ning see loob loomuliku sideme audiovisuaalse loometegevuse ja ringhäälinguga, kus autoriteoste ülekandmine eeldab ka autoritasude maksmist.

Kujutaval kunstil, eriti maali, skulptuuri ja graafikal on roll ka avalikus ruumis ja arhitektuuris. Need kunstiliigid rikastavad nii hoonete interjööre kui linnaruumide esteetikat, luues otsese seose sisekujunduse ja arhitektuuriga. Vabaõhuskulptuurid ja monumentaalkunst kuuluvad linna kujundusprotsessi, samas kui tarbekunst leiab väljundi näiteks vitraažakende, pannootehnikate, sepisväravate, mööbli, vaipade ja eesriiete loomisel. Nii sisearhitektuuris kui ehituskunstis on kunsti mõju selgelt tajutav.

Nõrgemad, kuid siiski olemasolevad seosed on kujutaval kunstil muusika ja meelelahutustarkvaraga. Muusikaga seostub kujutav kunst eelkõige läbi albumikujunduste, kontsertide visuaalse identiteedi ja lavakujunduse, kus kunstnikud aitavad luua helikogemusele visuaalset täiendust. Meelelahutustarkvaraga, nagu videomängud ja virtuaalreaalsuse rakendused, seondub kujutav kunst visuaalse keskkonna ja tegelaskujude loomise kaudu. Kunstnikud aitavad kujundada mängude esteetikat, luua illustreeritud maailmu ning arendada kasutajakogemust visuaalse väljenduse kaudu.

Joonis 3. Kunsti seosed teiste loomevaldkondadega.

6. Haridus ja kutse omandamine

Kunstialast kõrgharidust pakuvad Eesti Kunstiakadeemia (EKA), Tartu Ülikool (TÜ), Tallinna Ülikool (TLÜ). Rakenduskõrgharidust saab omandada Kõrgemas Kunstikoolis Pallas. Suurema osa kunsti eriala lõpetajatest on andnud Eesti Kunstiakadeemia (EKA), kus perioodil 2020–2023 oli 591 lõpetajat, mida on oluliselt rohkem kui varasemal perioodil (2015–2019 oli 440 lõpetajat). 2022/2023 õppeaastal oli lõpetajaid 162.

Alates 2001. aastast on võimalik kunstialast kõrgharidust omandada ka Tartu Kõrgemas Kunstikoolis Pallas (TKK). Kokku oli nimetatud kõrgkoolis aastatel 2020–2023 kunstialade lõpetajaid 105, mida on veidi vähem kui varasemal perioodil (2015–2019 kunstialade lõpetajaid 116). 2022/2023. õppeaastal oli lõpetajaid 25, kellest 9 omandasid hariduse fotograafia alal, 8 maali, 7 tekstiili ning 1 skulptuuri alal. 2018/2019. õppeaastal oli lõpetajaid 20.

Perioodil 2020–2023 oli Tartu Ülikoolis (TÜ) kunsti alal 90 lõpetajat (perioodil 2015–2019 oli 73 lõpetajat). 2022/23. õppeaastal lõpetas 23 inimest kunstide ja tehnoloogia õpetaja programmi, mis on Tartu Ülikooli koosseisu kuuluva Viljandi Kultuuriakadeemia magistri taseme õpe.

Tallinna Ülikoolis omandas perioodil 2020–2023 kõrghariduse 94 lõpetajat kunstiteraapia ja kunstiõpetuse erialadel, nendest 2023. aastal lõpetasid eelmainitud erialadel vastavalt 19 ja 6 õppurit. Võrreldes varasema perioodiga on nendel erialadel lõpetanute arv langenud (perioodil 2015–2019 omandas kõrghariduse 149 lõpetajat).

Kõige laiem õppekavade valik on Eesti Kunstiakadeemias, mille lõpetajate arv on seetõttu kõrgkoolide lõikes ka suurim. Eestis omandas perioodil 2020–2023 kunstialase kõrghariduse 897 inimest, sh 482 lõpetas bakalaureuseõppe, 409 inimest magistriõppe ja 6 inimest doktoriõppe, rakenduskõrghariduse omandas 105 inimest.

Kutseõpe valmistab ette spetsiifiliste oskustega töøjõudu. Kunstialast kutseharidust pakuvad Kuressaare ametikool, Pärnu Saksa Tehnoloogiakool, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool, Tartu Kunstikool, Raplamaa Rakenduslik Kolledž (end. Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool), Tallinna Rakenduslik Kolledž (end. Tallinna Kopli Ametikool) ning Tallinna Polütehnikum. Eesti kutsehariduse õppeasutustes oli aastatel 2020–2023 kunsti valdkonna õppekavadel 522 lõpetajat, mida on ligi kaks korda rohkem kui 2015–2019. aastatel (263 lõpetajat). Kõige populaarsemateks osutus kujundaja eriala (lõpetajaid 299 perioodil 2020–2023). Suurima lõpetajate arvuga oli Tartu Kunstikool (lõpetajas 231 inimest perioodil 2020–2023).

6.1 Kõrgkoolid ja erialad

Eesti Kunstiakadeemia (EKA)

Bakalaureuseõppes on võimalik Eesti Kunstiakadeemias õppida järgnevatel erialadel: disain ja innovatsioon, fotograafia, graafiline disain, klaas, keraamika, ehe ja sepsis, kunst: graafika, maal, installatsioon ja skulptuur, kunstiteadus ja visuaalkultuuri uuringud, moe-, tekstiili- ja aksessuaaridisain.

- **Disain ja innovatsiooni** õppekava eesmärk on ette valmistada tipptasemel tegijaid, kes on võimelised vastama dünaamilise tööturu väljakutsetele, muutusi algatama ja innovatsiooni eest vedama. Õppetöö keskmes on disaini kasutamine edukateks uuendusteks kõigis ühiskondlikes sfäärides. Disain ja innovatsioon on laiapõhjaline õppekava, mille alla on koondatud 4 eriala suunda: visuaalne kommunikatsioon (*Visual Communication BA*), moedisaini korraldus (*Fashion Design Management BA*), ruumikujundus (*Interior Design BA*), toote- ja keskkonnadisain (*Product and Environmental Design BA*). Õpingute maht on 180 EAP, õpe toimub sessioonõppes (4 aastat).

- **Fotograafia** bakalaureuseõppes keskendutakse kaasaegse kunsti õpetamisele fotograafiliste väljendusvahendite abil. Programm paneb rõhku kontseptuaalsele mõtlemisele ja foto eksponeerimisele ruumis, samuti selle suhetele teiste kunstivormidega – filmikunsti-, skulptuuri-, installatsiooni-, graafika- ja maaliga. Fotograafia bakalaureuse õppekava peamine eesmärk on aidata tudengitel välja kujundada nende iseseisev autoripositsiooni sõltumata sellest, millises fotograafia või visuaalkultuuri valdkonnas nad edaspidi tegutsema hakkavad. Õpingute maht on 180 EAP.
- **Graafiline disaini** bakalaureuseõpe annab tudengitele oskused orienteeruda disainivaldkonnas ning leida endale sobiv tööalane suund. Lõpetajad valdavad visuaalset keelt, analüüsivad disainiprobleeme, töötavad iseseisvalt ja meeskonnas ning kasutavad erialaseid tarkvarasid. Õpingud hõlmavad tüpograafiat, veebi-, video- ja trükidisaini ning fotograafiat. Eriala lõpetajad tegutsevad vabakutseliste disainerite, loovjuhtide, illustraatorite, UI/UX disainerite, ajakirjanduse küljendajatena, ettevõtjate, kunstnike ja õppejõududena nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt.
- **Klaas, keraamika, ehe ja sepsise** õppekava võimaldab spetsialiseeruda neljale suunale: klaas, keraamika, ehe ja sepis. Iga suund pakub ainulaadset lähenemist materjalile ja väljendusviisile, ühendades praktilised oskused kaasaegse kunstilise mõtlemisega.

Klaasikunsti õpe keskendub universaalsete oskuste arendamisele ning isikupärase kunstilise käekirja kujundamisele. Rõhk on läbimõeldud loomingul ja ainulaadsel vaatepunktil. Erialal omandatakse põhjalikud teadmised materjalist ja tehnikatest, mis loovad tugeva aluse nii kunstiliseks kui ka disainipõhiseks eneseväljenduseks.

Keraamika eriala ühendab disaini ja kunsti, pakkudes haridust, kus traditsioonilised tehnikad (nt puupõletus) põimuvad kaasaegsete vahenditega, nagu 3D-saviprintimine.

Ehte- ja sepakunsti õpe pakub laiapõhjalist ettevalmistust, kus tähtsal kohal on nii tehnilised oskused kui ka loovus ja eetiline vastutus. Erialal käsitletakse ehetes ja sepisobjektides peituvaid ideid kui kontseptuaalseid kandjaid, mis suhestuvad kaasaegse ühiskonna ja kunstieluga. Eesmärk on luua mõtestatud dialoog traditsiooni, materjali ja tänapäeva vahel.

- **Kunst: graafika, maal, installatsioon ja skulptuur**

Graafika suunal käsitletakse graafikakunsti laiemas kontseptuaalses ja tehnilises tähenduses. Õpe hõlmab klassikalise trükigraafika kõrval ka kaasaegseid digitaaltehnikaid. Keskendutakse visuaalse narratiivi loomisele ja tööle erinevate visuaalsete materjalidega.

Maali suund ühendab kriitilise mõtlemise ja traditsioonilised maalitehnikad. Eesmärk on toetada iseseisva kunstipraktika kujunemist, süvendades arusaamist maalikunsti võimalustest ning tutvustades nii klassikalisi kui ka kaasaegseid lähenemisi.

Installatsiooni ja skulptuuri suund keskendub kunstiliste ideede realiseerimisele objektide ja ruumiliste lahenduste kaudu. Rõhk on skulpturaalsel mõtlemisel ja installatiivsel praktikal, mille kaudu uuritakse keskkonda, ruumi ja ühiskonda – nii isiklikus kui avalikus kontekstis.

- **Kunstiteadus ja visuaalkultuuri uuringute** õppekava annab süsteemsed teadmised kunsti, visuaalkultuuri, disaini ja arhitektuuri ajaloost ning teooriatest. Erialaainesed keskenduvad kunstiteaduse spetsiifilistele probleemidele, kunstiinstitutsioonide toimimisele ning kunsti- ja arhitektuuriteoste analüüsile. Õpinguid toetavad üldained, nagu ajalugu, filosoofia, esteetika, kultuuriteooria ja võõrkeeled, mis laiendavad arusaama visuaalsest ja ruumilisest keskkonnast ning selle toimimisest ühiskonnas. Õppekava loob aluse pildilise ja ruumilise kultuuri kriitiliseks mõtestamiseks ning arendab võimet analüüsida kunstinähtusi laiemas sotsiaalses ja ajaloolises kontekstis. Kunsti, arhitektuuri ja disaini uurimine toetab nii mineviku kui ka oleviku paremaks mõistmiseks vajalikku iseseisvat ja kriitilist mõtlemist.
- **Moe-, tekstiili- ja aksessuaaridisain** on kolme eriala ühendav liitõppekava, kus tudengid omandavad esmased tehnilised baasteadmised kõigis suundades ning spetsialiseeruvad alates teisest semestrist

moe-, tekstiili- või aksessuaaridisainile. Kolmeaastane bakalaureuseõpe lõpeb autorikollektsiooni või uurimusprojekti loomise, portfoolio koostamise ja avaliku kaitsmisega.

Magistriõppes on võimalik Eesti Kunstiakadeemias õppida järgnevatel erialadel: disaini ja tehnoloogia tulevik, graafiline disain, interaktsioonidisain, kaasaegne kunst, kunstipetaja (ühisõppekava Tallinna Ülikooliga), kunstiteadus ja visuaalkultuuri uuringud.

- **Disaini ja tehnoloogia tulevik** (*Design & Technology Future*) on **Tallinna Tehnikaülikooli** ja Eesti Kunstiakadeemia koostöös välja töötud rahvusvaheline magistri ühisõppekava. Programmi eesmärgiks on siduda teadus, tehnoloogia ja disain ühtseks distsipliiniks, mis lubab välja töötada innovaatilisi tootelahendusi, mille aluseks on ettevõtete arendustegevus ja majanduskeskkonna mõistmine.
- **Graafiline disain** magistrantuur on kaheaastane ingliskeelne õppekava, mis toetab üliõpilaste iseseisvat loometegevust ja aitab neil ennast graafilise disainerina positsioneerida. Programmis käsitletakse graafilist disaini kui teadmusaluse vormi, keskendudes sellele, kuidas ideid ja teavet avalikuks teha.
- **Interaktsioonidisaini** õppekava eesmärk on arendada lõpetajate võimekust juhtida keerukaid arendusprojekte uute toodete ja teenuste loomisel ning rahvusvahelisi meeskondi. Interaktsioonidisainerite eesmärk on kujundada tulevikumaailm, mis lisab väärtust meie eludele, keskendudes inimeste vajadustele, käitumisharjumustele, väärtustele ja keskkonnale. Õpe toimub inglise keeles, on tasuline ja kestab 2 aastat.
- **Kaasaegne kunst** magistriõpe keskendub tänapäevase kunsti kui kriitilise ja avatud mõtlemise väljendusviisi arendamisele. Kaasaegne kunst tõstatab küsimusi, loob uusi tähendusruume ning avab alternatiivseid vaatenurki ja tajukogemusi. Kunstnik tegeleb nii ühiskondlike kui ka isiklike teemadega, suhestudes aktiivselt oma ajaga. Selle kaudu avaneb võimalus kahelda harjumuspärastes ideedes ja väärtustes, katsetada erinevate sisuliste ja vormiliste lahendustega ning nihestada ja manipuleerida reaalsusega.
- **Kunstiteadus ja visuaalkultuuri uuringute** erialal õpitakse kunstiajalugu ja teadust avaramal, kultuuriajaloolisel ja ühiskondlikul foonil, mis annab laiapõhjalise humanitaarhariduse ja oskused eneseteostuseks. Magistriõppes on võimalik spetsialiseeruda kas kunstiteaduse ja visuaalkultuuri uuringute, museoloogia või kuraatoriõppe suunale.
- **Taidestudium (end Disain ja rakenduskunst)** eriala ühendab mitmeid taidedistsipliine ühise materjalikeskse filosoofia alla, pakkudes võimalust uurida valmistamist nii praktilisest kui ka teoreetilisest vaatenurgast. Õppekava loob inspireeriva ja dünaamilise keskkonna, kus tudengid saavad arendada oma individuaalset stuudiopraktikat ning osaleda kriitilistes aruteludes kaasaegse taidevälja teemadel. Taidestudium toetub aksessuaari ja köite, ehte ja sepise, keraamika, klaasi, moe ning tekstiili osakondade pädevustele ja traditsioonidele ning teeb koostööd EKA laboritega.

Doktoriõppes on võimalik Eesti Kunstiakadeemias õppida **kunsti ja disaini** ning **kunstiteaduse ja visuaalkultuuri uuringute** erialadel.

- **Kunsti ja disaini** doktoriõpe keskendub loovuurimusele, kus kunstnik või disainer loob uudse teose ning mõtestab seda tekstiliselt. Doktoriõppe nominaalne õppeaeg on neli aastat. Õpe keskendub uurimustööle, mis lõpeb avaliku kaitsmisega, ning seda toetavad üldõpe, erialaõpe ja valikained.
- **Kunstiteaduse ja visuaalkultuuri uuringud** doktoriõppes keskendutakse konkreetse uurimisprobleemi lahendamisele. Õppekava eesmärk on pakkuda rahvusvahelisel tasemel teoreetilist ettevalmistust ning arendada uurimistööks vajalikke professionaalseid oskusi nii metodoloogia kui ka selle filosoofiliste aluste vallas. Oluline osa doktoriõppes on akadeemilise väljendusoskuse süvendamine ning kriitilise mõtlemise arendamine. Programm valmistab ette tipptasemel spetsialiste, kes on pädevad töötama nii teadlaste, muuseumiteadurite kui ka kõrgkoolide õppejõududena, olles valmis panustama teadus- ja kultuurielu arengusse nii Eestis kui rahvusvaheliselt.

Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemias on võimalik õppida **kunstide ja tehnoloogia õpetaja** magistriõppes (120 EAP). Tegemist on mitme aine õpetaja erialaga, mille raames saab spetsialiseeruda kunstiõpetajaks, käsitöö ja kodunduse õpetajaks, tehnoloogiaõpetuse õpetajaks, üldhariduskooli muusikaõpetajaks, ettevõtlusõpetajaks, pilliõpetajaks või teatriõpetuse õpetajaks. Tegemist on Eestis oma valdkonnas ühe kõige laiapõhjalisema õppekavaga, mis ühendab pärimuskultuuri ja nüüdisaegse tehnoloogia muusika, kunsti, käsitöö, kodunduse, ettevõtluse ja teatriõpetusega. Õppetöö toimub sessioonõppes ning erialale on ette nähtud 35 tasuta õppekohta.

Tallinna Ülikoolis on võimalik õppida kunstiteraapiad, interaktsioonidisaini ja kunstiõpetaja magistri erialadel.

- **Kunstiteraapiate** magistri (120 EAP) erialal on võimalik taotleda kolmel spetsialiseerumissuunal: muusikateraapia, kunstiteraapia (visuaalkunstiteraapia), tantsu- ja liikumisteraapia. Kunstiteraapiad (ingl. *creative arts therapies* või *arts therapies*) tähistavad loovus- ja kunstipõhiste meetodite teaduspõhist ja süsteemset rakendamist, mille eesmärk on toetada kliendi tervist ja heaolu tema individuaalsetest vajadustest lähtuvalt. Õpe kestab 3 aastat, toimub sessioonõppes ning õppima võetakse kuni 16 üliõpilast.
- **Interaktsioonidisaini** magistriõpe (120 EAP) on ingliskeelne ja veebipõhine ühiskraadiprogramm koostöös Cyprus University of Technology'ga. Õppekava keskendub interaktiivsete, tarkvaraliste ja tehniliste süsteemide kasutajakesksele ja uuringupõhisele disainile. Lõpetajad omandavad teadmised ja oskused, mida on vaja disainis, HCI-s ning kaasaegsel tehnoloogiamaastikul. Õpe kestab 2 aastat täiskoormusel või kuni 4 aastat osakoormusel ning on tasuline.
- Tallinna Ülikooli ja Eesti Kunstiakadeemia ühine **kunstiõpetaja** magistriõppekava (120 EAP) pakub põhjalikke teadmisi ja praktilisi oskusi kunstiteoorias, -praktikas, psühholoogias, haridusteadustes, humanitaarias, kommunikatsioonis ja digipädevustes. Alates 2016. aastast toimuv õpe keskendub kaasaegsetele kunsti- ja kultuuriotsustele, haridusuuendustele ning keskkonna- ja sotsiaalsetele teemadele, mis on lõimitud õppeainetesse, et toetada teadliku, loova ja ajakohase kunstiõpetaja kujunemist. Õppekava ühendab Tallinna Ülikooli kasvatusteaduste ja didaktika tugevused Eesti Kunstiakadeemia loova ja individuaalse õpikeskkonnaga. Õpe kestab 3 aastat, toimub sessioonõppes ning vastu võetakse kuni 15 üliõpilast.

Kõrgemas Kunstikoolis Pallas saab omandada rakenduslikku kõrgharidust järgnevatel erialadel: fotograafia, maal, skulptuur ja tekstiil. Õppetöö toimub kõikidel erialadel päevaõppes ning kestab neli aastat (240 EAP).

- **Fotograafia** erialal omandatakse põhjalikud teadmised ja praktilised oskused nii kaamerate kui ka kaasaegse fototehnoloogia kasutamises. Õpingute käigus õpitakse: looma ja töötlemata kõrgtasemel fotosid trüki- ja digimeedia tarbeks, kujundama visuaale trükiste ja veebiväljundite jaoks, installeerima fototöid näitustele ja ruumilistesse installatsioonidesse, tundma fotograafia ajalugu ja arengusuundi, uurima fotograafia kaudu inimestevahelisi suhteid ning sotsiaalseid ja kultuurilisi nähtusi.
- **Maali** (varasem nimi: maal ja restaureerimine) õppekava keskmes on maalikunsti teoreetilised alused, eriala ajalugu ja tänapäevased kunstikäsitlused. Programm käsitleb maalikunsti väljendusvorme ja tähendusi ning nende seoseid teiste valdkondadega. Tähelepanu pööratakse ka kunstivälja toimimisele ja kunstniku jaoks oluliste institutsioonide töökorraldusele. Õpingute käigus arendatakse käelisi oskusi, tutvutakse kunstitegemise meetodite ja materjalidega ning eriala praktiliste väljendusvõimalustega. Programm sisaldab näitusetegevust, seminare, meistriklasse ja osalemist kunstiprojektides. Samuti kuulub õppekavasse kunstiteoste analüüs ning mõtete selge väljendamine nii kirjalikult kui suuliselt.
- **Skulptuuri** eriala keskendub ideede meisterlikule vormistamisele ja isikupärase kunstikeele arendamisele. Õppetöö hõlmab nii klassikalisi kui kaasaegseid skulptuuri väljendusvahendeid, sealhulgas 3D-tehnoloogiate (nt 3D-tarkvara, printimine, skanneerimine, CNC) rakendamist. Praktilis-teoreetilised kursused annavad teadmised ja oskused erinevate materjalide (keraamika, puit, kivi ja metall) kasutamiseks. Kunstiprojektides keskendutakse teemadele, mille valib õppija ise, arendades seeläbi autonoomiat ja loomevabadust. Eriala sisaldab ka autoriprojektide elluviimist näitusesaalides või avalikus ruumis, pakkudes väärtuslikku kogemust professionaalses kontekstis.

- **Tekstiili** õppekava keskmes on tekstiili- ja moedisain, rõhuasetusega materjalide tundmisel ja jätkusuutlikul mõtteviisil. Õpingute käigus käsitletakse nii traditsiooniliste tehnikate tõlgendamist kui ka nüüdisaegse tehnoloogia kasutamist loomeprotsessis. Disainilahenduste väljatöötamisel peetakse oluliseks valdkondadevahelist koostööd. Kunstiprojektides osalemine aitab mõista eriala laiemas kultuurilises ja sotsiaalses kontekstis. Tekstiiliosakonna tudengite eestvedamisel toimub regulaarselt moeprojekt Mood-Performance-Tants, koostöös mööbliosakonnaga osaletakse rahvusvahelistel mööblimesseidel Stockholmis ja Londonis.

6.2 Kutsekoolid ja erialad

Kuressaare Ametikoolis on võimalik õppida **visuaalmeedia tehnoloogia** erialal (kutsekeskharidusõpe, 4 aastat). Erialal õpitakse, kuidas luua ja töödelda sisu nii teleproduksioonis, multimeediaettevõtetes, reklaamis kui ka trükikodades, üritusturunduses ja visuaalmeedia tootmises. Erialal saab spetsialiseeruda järgnevalt:

- Foto- ja videograafia suunale: selles suunas keskendutakse hetkede jäädvustamisele ja lugude jutustamisele pildi ning video kaudu. Õppides omandatakse oskused töötamiseks nii kaamera kui järeltöötamise valdkonnas. Mooduliteks on fotograafia, fototöötlus, animatsioon, operaatoritöö, videomontaaž, digitaalsete ekraanilahenduste loomine jne.
- Visuaalmeedia suunale: see suund keskendub disaini ja multimeediasisu loomisele. Omandatakse teadmised ja töövahendite kasutusoskused, et kujundada visuaalselt mõjuvaid lahendusi erinevates meediumites. Mooduliteks on kujundamine ja küljendamine, audiovisuaalne meedia, vektor- ja pikselgraafika, digitrükk, tüpograafia jne.

Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolis on võimalik õppida **keraamika** (kutseõppe esmaõppe 4. tase) erialal. Keraamika eriala omandamiseks õpitakse keraamikas kasutatavaid materjale ja glasuure, erinevaid käsitsi vormimise tehnikaid: savitombust vormimine, ribatehnika, savilehest ja saviplaadist vormimine, savi treimine kipsvormi valmistamine ja selle abil paljundamine. Tutvutakse erinevate glasuurimise meetodite ja põletusviisidega elektri, puudega köetava ja rakupõletusega. Õppe osa on ka keraamikaalaste koolituste läbiviimine, majanduse algõpe, tootearendus ja turundus, erialane inglise keel. Õpe kestab 2 aastat.

Tartu Kunstikoolis saab õppida kujundaja erialal nii põhi- kui ka keskhariduse baasil kutsehariduse 4. taseme õppekaval ning jätkuõppes (5. tase) kunstnik-kujundaja erialal.

- **Kujundaja** erialal on võimalik spetsialiseeruda kujundusgraafikaks, dekoraatoriks, stilistikks, 3D kunstnik-kujundajaks või illustraatoriks. Õppekava maht on 150 EKAP.

3D kunstnik-kujundaja keskendub nii tehnilistele oskustele (3D-modelleerimine, tekstuurimine, valgustamine, varjundamine, renderdamine, digivoolimine jms) kui ka üldkunstialastele oskustele (maalimine, joonistamine, värvus- ja vormiõpetus, kompositsioon).

Kujundusgraafiku erialale saab astuda põhihariduse baasil. Graafiline disain ühendab kunstilised ja tehnilised oskused – õpingute käigus õpitakse arvutiprogramme, digilaua kasutamist ning omandatakse teadmisi maalimisest, joonistamisest, värvus- ja vormiõpetusest ja kompositsioonist. Õpe kestab 3,5 aastat ning annab 4. taseme kutsekeskhariduse.

- **Kunstnik-kujundaja (KUKU)** jätkuõpe (5. tase) sobib neile, kes soovivad end erialaselt täiendada või rikastada oma portfooliot. Spetsialiseeruda on võimalik kujundusgraafikuks, dekoraatoriks, stilistikks, 3D kunstnik-kujundajaks või illustraatoriks. Õppeaasta lõpeb kutseksamiga, mille edukal sooritamisel omistatakse lõpetajale 5. taseme kutsetunnistus.

Raplamaa Rakenduslik Kolledžis (end. Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool) on võimalik õppida **sepa** (kutseõppe esmaõppe 4. tase) erialal, kus omandatakse põhjalikud teadmised ja praktilised oskused metalli kuumtöötlemisest, sepistamisest ning unikaalsete esemete valmistamisest. Õpe kestab 2 aastat ja õpingud lõppevad kutseksamiga, mille sooritamisel omandatakse Sepp, tase 4 kutse.

Tallinna Rakenduslik Kolledž (end. Tallinna Kopli Ametikool) pakub võimalust omandada teadmised ja praktilised oskused **sepa** erialal (kutseõppe esmaõppe 4. tase), kus põimuvad ajalooline käsitöö ja tänapäevane tehnoloogia. Õpe keskendub metallitööle, kavandamisele, tootearendusele ning loovale

meisterlikkusele. Sepaõpe hõlmab nii teoreetilisi teadmisi kui ka praktilisi oskusi, mille abil saab valmistada omanäolisi sepiseid ning tarbeesemeid. Õpilane saab ettevalmistuse töötamiseks nii käsitöömeistrina kui ka tootmise valdkonnas. Õpe kestab 2-3 aastat ja õpingud lõppevad kutseksamiga, mille sooritamisel omandatakse Sepp, tase 4 kutse.

Tallinna Polütehnikumis on võimalik õppida **fotograafiat**. Õpe kestab 1 aasta ja 6 kuud ning keskendub nii kaamera käsitsemisele kui ka pilditöötlusele ning kompositsiooni ja valgustuse tundmisele. Õpilane omandab praktilised oskused ja teadmised, mis võimaldavad töötada iseseisva fotograafina erinevates valdkondades. Õpingud lõppevad kutseksamiga, mille sooritamisel omandatakse Fotograaf, tase 4 kutse.

6.3 Lõpetanute arv

Aastatel 2020–2023 lõpetas kunsti valdkonna erialasid Eesti kutse- ja kõrghariduse õppeasutustes kokku 1419 inimest, sealhulgas 522 kutsehariduses ja 897 kõrghariduses. Kõige rohkem lõpetajaid tuli Eesti Kunstiakadeemiast, kus nelja aasta jooksul lõpetas kokku 591 tudengit. EKA on selgelt kujunenud juhtivaks kunstiõpet pakkuvaks kõrgkooliks, kus lõpetajate arv kasvas igal aastal ning tugevaimad erialad olid disain ja innovatsioon, kaasaegne kunst, interaktsioonidisain ning disain ja rakendus kunst.

Tartu Ülikoolis lõpetas samal perioodil kunstide ja tehnoloogia õpetaja magistriõppe 90 tudengit, samas kui Tallinna Ülikoolis keskenduti kunstiteraapiate ja kunstiõpetaja koolitusele (kokku 94 lõpetajat). Kõrgem Kunstikool Pallas panustas rakenduskõrghariduse suundadesse, kus nelja aasta jooksul lõpetas 105 tudengit.

Kutsehariduses oli suurima lõpetajate arvuga õppeasutus Tartu Kunstikool, mille lõpetas kokku 231 õppurit, neist enamik kujundaja erialal. Järgnesid Kuressaare Ametikool 121 ja Tallinna Polütehnikum 60 lõpetajaga. Kutsehariduse lõpetajate arvu kiire kasv viimase kümnendi jooksul on olnud seotud praktiliste oskuste väärtustamisega loomevaldkonnas. Eriti on tõusnud kujundaja erialade populaarsus. Nii kutse- kui ka kõrghariduses näitab lõpetajate jagunemine, et Eesti kunstihariduse süsteem on mitmekesine, kombineerides tugevat akadeemilist suunda praktiliste oskustepõhiste õppevormidega, kusjuures Eesti Kunstiakadeemia roll valdkonna keskse institutsioonina on üha kasvanud.

Tabel 12. Eesti kutse- ja kõrghariduse õppeasutustes kunsti valdkonna õppekavadel lõpetanud inimeste arv õppeaastatel 2020–2023

	2020	2021	2022	2023
Kutseharidus kokku	140	144	125	113
Kuressaare ametikool	44	16	43	18
Keraamik	12	-	6	-
Keraamikaesemete valmistaja	8	-	10	-
Kujundaja	24	16	27	18
Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	17	12	2	-
Kujundaja	17	12	2	-
Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool	-	12	1	13
Keraamika	-	12	-	13
Klaasipuhuja assistent	-	-	1	-
Tartu Kunstikool	57	72	44	58
Kujundaja	50	49	36	48
Kunstnik-kujundaja	7	23	8	10

Raplamaa Rakenduslik Kolledž (end. Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool)		1	19	17	13
Keraamik		-	9	12	8
Sepp		1	10	5	5
Tallinna Rakenduslik Kolledž (end. Tallinna Kopli Ametikool)		-	-	3	-
Sepp ja sepatöö		-	-	3	-
Tallinna Polütehnikum		21	13	15	11
Fotograaf		21	13	15	11
Kõrgharidus kokku		217	217	218	245
Eesti kunstiakadeemia		144	145	140	162
Disain ja innovatsioon	Bakalaureus	27	19	23	27
Fotograafia	Bakalaureus	5	3	11	3
Ehte- ja sepakunst	Bakalaureus	5	8	1	1
Keraamika	Bakalaureus	7	7	1	-
Klaas, keraamika, ehe ja sepsis	Bakalaureus	-	-	4	14
Klaasikunst- ja disain	Bakalaureus	1	1	-	-
Kunst	Bakalaureus	16	17	17	15
Moe-, tekstiili- ja aksessuaaridisain	Bakalaureus	-	-	3	15
Moedisain	Bakalaureus	8	6	7	2
Nahakunst, aksessuaari- ja köitedisain	Bakalaureus	4	6	2	-
Tekstiilidisain	Bakalaureus	8	3	1	-
Graafiline disain	Bakalaureus	11	13	11	9
	Magister	-	-	8	8
Kunstiteadus ja visuaalkunsti uuringud	Bakalaureus	8	7	6	10
	Magister	2	-	6	5
	Doktor	-	2	1	1
	Magister	13	11	13	26
Disain ja rakenduskunst	Magister	12	14	3	12
Interaktsioonidisain	Magister	17	27	21	14
Kaasaegne kunst	Magister	-	1	1	-
Kunst ja disain	Doktor	-	1	1	-
Tallinna Ülikool		22	24	26	35
Kunstiteraapiad	Magister	16	16	9	19
Kunstiõpetaja	Magister	6	8	14	6
Interaktsioonidisain	Magister	-	-	3	10
Tartu Ülikool		27	21	19	23

Kunstide ja tehnoloogia õpetaja	Magister	27	21	19	23
Kõrgem Kunstikool Pallas		20	27	33	25
Fotograafia	Rakenduskõrgharidus	4	8	5	9
Maal (end. Maal ja restaureerimine)	Rakenduskõrgharidus	8	7	9	8
Skulptuur	Rakenduskõrgharidus	4	6	7	1
Tekstiil	Rakenduskõrgharidus	4	6	12	7
Euroakadeemia		4	-	-	-
Kunstiteraapiad	Rakenduskõrgharidus	4	-	-	-

Allikas: HaridusSilm

Parema ülevaate kunstivaldkonna magistriõppe lõpetanutest annab vaade nelja-aastaste perioodide lõikes (tabel 13). Kui aastatel 2008–2011 lõpetas kunstivaldkonna magistriõppe 189 tudengit, siis 2020–2023 oli lõpetajaid juba 409. Märkimisväärne kasv on toimunud just viimase kahe tsükli jooksul – võrreldes aastatega 2012–2015, mil oli 275 lõpetajat, on 2020–2023 perioodi lõpetajate arv kasvanud ligi 49%.

Kasvu peamiseks tõukejõuks on uute ja atraktiivsete õppekavade lisandumine, eelkõige Eesti Kunstiakadeemias. Eriti on silma paistnud interaktsioonidisaini magistriõpe, mis avati 2016/2017. õppeaastal ning mille lõpetajate arv ulatus 2020–2023 aastatel juba 54-ni. Samuti on oluliselt kasvanud lõpetajate hulk disaini ja rakenduskunsti ning kaasaegse kunsti magistrikavadel.

Kunstivaldkonna lõpetajate arv on kõrgel tasemel püsinud ka bakalaureuse- ja rakenduskõrghariduse astmes. Kui aastatel 2016–2019 lõpetas selles astmes 457 tudengit, siis 2020–2023. aastatel oli lõpetajaid juba 482. Oluliseks tõusjaks on kujunenud Disain ja innovatsioon bakalaureuseõpe, mis avati EKA-s 2015/2016. õppeaastal. Perioodil 2020–2023 lõpetas selle eriala kokku 96 tudengit, kusjuures aastane lõpetajate arv on püsinud stabiilses vahemikus 19–27. See viitab tugevale ja püsivale huvile ning kindlale positsioonile haridusmaastikul.

Kõige kiiremini on kasvanud kutseõppe lõpetajate arv. Kui perioodil 2012–2015 lõpetas kutseõppe 46 tudengit, siis 2016–2019 juba 269 ning 2020–2023 koguni 522. Tegu on rohkem kui kümnekordse kasvuga võrreldes 2008–2011. aastate tasemega (50 lõpetajat). Kasvu taga on suuresti uute õppekavade (nt kujundaja, kunstnik-kujundaja ja fotograaf) lisandumine Tartu Kunstikoolis, Tallinna Polütehnikumis ja teistes kutsekoolides. Eriti suur on olnud kujundaja eriala lõpetajate kasv – aastatel 2020–2023 lõpetas selle suuna 299 tudengit. Samuti on kasvanud huvi keraamika ja sepatöö vastu.

Doktoriõppe lõpetajate arv kunstivaldkonnas püsib madal, kuid stabiilne. Ajavahemikus 2008–2023 lõpetas selle taseme 27 spetsialisti, peamiselt kunstiteaduse ja visuaalkultuuri ning kunsti ja disaini erialadel. Doktoriõppe positsioon on jäänud n-õ akadeemiliseks jätkuks, mille mõju valdkondlikule tööturule on tagasihoidlik.

Tabel 13. Kunstivaldkonnaga seotud erialade lõpetajate arv nelja-aastaste perioodide lõikes 2008–2023

	2008-2011	2012-2015	2016-2019	2020-2023
Kokku kõrgharidus	643	781	755	897
Kokku doktoriõpe	3	8	10	6
Kunstiteadus ja visuaalkunsti uuringud (EKA)	-	3	3	4
Kunst ja disain (EKA)	-	5	7	2
Kunstiteadus (EKA)	3	-	-	-

Kokku magistriõpe	189	275	288	409
Kunstiteraapiad (TLU)	26	80	68	60
Kunstiõpetaja (EKA, TLU)	76	56	31	34
Kunstiõpetuse õpetaja (TU)	8	7	3	-
Kunstiteadus ja visuaalkunsti uuringud (EKA)	6	11	17	13
Kunstide ja tehnoloogia õpetaja (TU)	-	-	31	90
Kunsti, käsitöö ja kodunduse õpetaja (TU)	-	5	12	-
Disain ja rakenduskunst (EKA)	15	51	56	63
Graafiline disain (EKA)	2	3	-	16
Interaktsioonidisain (EKA, TLU)	-	-	7	54
Kaasaegne kunst (EKA)	38	50	52	79
Moedisain (EKA)	4	-	-	-
Tekstiilidisain (EKA)	3	-	-	-
Maalikunst (TU)	11	12	11	-
Kokku bakalaureuseõpe, rakenduskõrgharidus	451	498	457	482
Fotograafia (EKA, Pallas)	51	52	53	48
Maal (end. Maal ja restaureerimine) (Pallas)	27	37	29	32
Skulptuur (Pallas)	22	21	25	18
Tekstiil (Pallas)	30	21	31	29
Disain ja innovatsioon (EKA)	-	-	21	96
Ehte- ja sepakunst (EKA)	23	40	31	15
Keraamika (EKA)	5	17	16	15
Keraamika ja klaasikunst (EKA)	23	-	-	-
Klaas, keraamika, ehe ja sepsis (EKA)	-	-	-	18
Klaasikunst- ja disain (EKA)	11	7	19	2
Kunst (EKA)	69	73	68	65
Moe-, tekstiili- ja aksessuaaridisain (EKA)	-	-	-	18
Moedisain (EKA, Euroakadeemia)	66	58	47	27
Nahakunst, aksessuaari- ja kõitedisain (EKA)	8	20	23	12
Tekstiilidisain (EKA)	7	16	21	12
Kunstiteadus ja visuaalkunsti uuringud (EKA)	30	29	15	31
Graafiline disain (EKA)	79	107	58	44
Kokku kutseõpe	50	46	269	522
Keraamik (Kuressaare ametikool, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool, Raplamaa Rakenduslik Kolledž)	-	40	44	72

Keraamikaesemete valmistaja (Kuressaare ametikool)	-	-	16	18
Kujundaja (Kuressaare ametikool, Pärnu Saksa Tehnoloogiakool, Tartu Kunstikool)	-	-	85	299
Klaasipuhuja assistent (Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool)	-	-	12	1
Illustraator (Tartu Kunstikool)	-	6	7	-
Kunstnik-kujundaja (Tartu Kunstikool)	-	-	26	48
Sepp (Raplamaa Rakenduslik Kolledž, Tallinna Rakenduslik Kolledž (end, Tallinna Kopli Ametikool)	-	-	12	24
Fotograaf (Tallinna Polütehnikum)	50	-	67	60

Märkus: Halliga on märgitud need asutused, kus antud õpet enam ei pakuta.

Allikas: HaridusSilm

6.4 Täienduskoolitused

Eesti Kunstiakadeemia Avatud Akadeemia on suurim täiendusõppe keskus Eestis, mis keskendub loovmõtlemise ja -oskuste arendamisele. Programmis on mitmekülgne valik erialaseid täienduskoolitusi, mikrokraadiprogramme ning loovkursuseid, mis on suunatud nii loomevaldkonna professionaalidele kui ka huvilistele.

EKA Avatud Akadeemia kursuste hulka kuuluvad näiteks:

- Visandamise kunst,
- Portfoolio joonistamine,
- Maalikunsti A, B, C ... ja Z,
- Digitaalne illustratsioon,
- Raamatuillustratsioon.

EKA Avatud Akadeemia pakub kunsti alast mikrokraadi **Kriitiline ja kaasav kunstiharidus** (20 EAP), mis on loodud haridusvaldkonnast huvitatud loovpraktikutele ning kunstiharidusega seotud õpetajatele, vahendajatele ja korraldajatele. Programm toetab õppijaid kriitilise pedagoogika ja muutuva õpikäsituse mõtestamisel tänapäeva hariduses. Õppekava eesmärgiks on toetada kunstiõpetajat, -vahendajat ja -korraldajat muutuva õpikäsituse ja kriitilise pedagoogika suundade mõistmisel muutuvmas maailmas. Õppekava aitab luua ja rakendada enda kogemustest ja väärtustest lähtuvat isiklikku arusaama haridusest ja kunsti vahendamisest.

6.5 Huviharidus

Eestis on kunstialane huviharidus hästi välja arenenud, pakkudes eri vanuses huvilistele mitmekesiseid võimalusi. Kunstivaldkonna huviharidus toetab laste ja noorte loovuse, käeliste oskuste ning visuaalse mõtlemise arengut juba varases eas, kujundades samas esteetilist taju ja eneseväljendusoskust.

Üle kogu Eesti tegutsevad kunstikoolid ja -studiod pakuvad laia valikut õppevorme, sealhulgas joonistamist, maalimist, kompositsiooni, disaini ja käsitööd. Lisaks arendatakse õppetöös tihti ka teadmisi kultuuriloost ja kunstitunnetust, mis aitab noortel mõista visuaalse kunsti laiemat tähendust ühiskonnas. Kunstihuviharidus loob tugeva aluse isiksuse arenguks ning edasiseks õpiteeks loome- ja visuaalkultuuri valdkonnas, avardades samas üldkultuurilist silmaringi ja soodustades kriitilise mõtlemise kujunemist.

Kunsti valdkonna järjepidevust ja arengut toetab aktiivselt **Eesti Kunstikoolide Liit** – mittetulundusühing, mis ühendab kunstialast huviharidust pakkuvaid koole. Liit seisab kunstihariduse väärtustamise eest kogu haridussüsteemi osana, edendades selle nähtavust ja mõju. Samuti osaleb organisatsioon huviharidust puudutava seadusandluse kujundamises ning panustab kunstihariduse poliitika arendamisse riiklikul tasandil. Lisaks pakub Kunstikoolide Liit liikmeskoolidele tuge, korraldades koolitusi, arenguprogramme ning luues koostöövõimalusi, mis aitavad kaasa valdkonna professionaalsele arengule.

7. SWOT analüüs

7.1 Tugevused

- **Kunstnike professionaalsus ja pühendumus**, mis avaldub sisemiselt tihedas konkurentsisis ning väliselt heas mainekujunduses rahvusvaheliste professionaalide seas. Kuigi Eesti ja eesti kunst ei ole maailmas väga tuntud, on Eesti kunstnikel tugev maine oma kolleegide ringkondades väljaspool Eestit.
- Eesti kunstiväljal tegutsevad aktiivselt **valdkondlikud tugistruktuurid**, mis osalevad poliitika kujundamises ning kunstnike huvide kaitsmises. Olulisimad neist on Eesti Kunstnike Liit, Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus ja Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus. Täiendavalt loodi 2022. aastal Kunstiasutuste Liit, mille teke on märkimisväärne, kuna just näituseasutused on sageli valdkonnasisese koostöö ankrud.
- Valdkonna arengule annab tugeva aluse ka **kunstialase kõrghariduse kõrge kvaliteet**. Eesti Kunstiakadeemia, mis on juhtiv kunsti- ja disainiharidust pakkuv ülikool riigis, kuulub QS 2024. aasta hinnangu alusel 150 maailma parima kunsti- ja disainikõrgkooli hulka. Selline rahvusvaheline tunnustus toetab tugevat järelkasvu ja kutselise taseme hoidmist kunstivaldkonnas.
- **Interdistsiplinaarsus** ja tihe integreeritus teiste loomemajanduse valdkondadega, mis suurendavad nii kunsti kui ka laiemalt kogu loomevaldkonna elujõulisust, luues samal ajal soodsa pinnase uute väljendus- ja koostöövormide tekkeks.

7.2 Nõrkused

- **Valdkonna madal palgatase ja piiratud rahastus** muudavad selle ebaatraktiivseks nii potentsiaalsetele loovisikutele kui ka koostööpartneritele ning pidurdavad selle arengut. Vähesed ressursid ei võimalda investeerida tulevikku suunatud tegevustesse, kuna need eeldavad sageli tasustamata lisatööd. Samuti pärsib see kunstikõrgkoolide tudengite võimalusi keskenduda õpingutele ja professionaalsele kujunemisele, sest erialasest tööst ei piisa elatise teenimiseks ning paljud on sunnitud töötama väljaspool oma valdkonda.
- Loovisikute **sotsiaalne kindlustatus on nõrk** ning nende töötasu ei vasta sageli tehtava töö tegelikule mahule. Suur osa tööst tehakse tasustamata või ebaregulaarselt tasustatuna, mis ohustab valdkonna kestlikkust ning vähendab selle atraktiivsust nii olemasolevatele tegijatele kui ka potentsiaalsele järelkasvule.
- **Tugev projektipõhisus** muudab valdkonna toimimise ebastabiilseks, ei võimalda pikaajalist planeerimist ning takistab jätkusuutlikku arengut. Enamik toetusi, sh hädavajalikud tegevustoetused, on lühiajalised ja vajavad igal aastal uut taotlemist. See takistab tööprotsesside järjepidevust ning takistab partnerlussuhete hoidmist. Lisaks lasub suur rahastuskoormus Kultuurkapitalil, mille toetussummad sõltuvad kõikuvatest maksulaekumistest. Kuna regulatsioonid ei võimalda Kultuurkapitalil sõlmida mitmeaastaseid lepinguid (tegevustoetuste puhul), saavad võtmeasutused rahastusotsusest sageli teada alles aasta lõpus või uue aasta alguses.
- Paljudel loomeisikutel **napib ettevõtlus- ja turundusoskusi**, mis on mõistetav, arvestades töö iseloomu ja fookust erialaste oskuste arendamisele. Samal ajal puudub valdkonnas võimekus

pakkuda piisavale hulga loovisikutele vastavat tuge. Ettevõtluspädevuste vähesus valdkonnas tervikuna piirab kunstnike võimalusi oma loomingut majanduslikult realiseerida ning vähendab nende iseseisvat toimetulekut loomevaldkonnas.

7.3 Arenguvõimalused

- Valdonna **tugiorganisatsioonid teevad riigile aktiivselt sisulisi ettepanekuid** kunsti valdkonna arendamiseks, keskendudes eelkõige kunstnike palkade ja rahastussüsteemi parendamisele. Nende kaasatus poliitikakujundusse loob võimaluse kujundada stabiilsem ja vajaduspõhine rahastusmudel, mis toetaks loovisikute sotsiaalset kaitset ja valdkonna jätkusuutlikku arengut.
- **Elanike huvi kunsti kogemise vastu on märgatavalt kasvanud.** Välja arvatud üksikud koroonakriisi tõttu erandlikud aastad, on kunstimuuseumide ja -galeriide külastamise sagedus alates 2017. aastast olnud stabiilses tõusutrendis. See peegeldab süvenevat huvi ja kasvavat teadlikkust kunsti väärtusest, mis omakorda võib soodustada kunstiteoste ja erinevate kunstiteenuste nõudluse kasvu.
- **Noorte suur huvi kunsti õppimise vastu,** mis kajastub kõrgetes konkursinumbrates Eesti kunstikõrgkoolidesse. Stabiilne ja kõrgelt haritud järelkasv on võtmetähtsusega valdkonna tuleviku seisukohalt.
- **Tehisintellekti kiire areng** ja massiliselt toodetud visuaalide üleküllus võivad tuua esile kunsti kui inimliku, unikaalse ja sügavalt isikliku loometöö väärtuse, aidates tavatarbijal selle tähendust teravamalt tajuda.

7.4 Takistused ja ohud

- **Tööjõukulude ja maksukoormuse kasv** muudab valdkonna väikeettevõtete toimetuleku järjest keerukamaks, kuigi just nemad moodustavad enamuse loomesektori ettevõtetest. Samal ajal ei arvesta kehtiv õiguslik raamistik piisavalt loomeettevõtluse spetsiifikat ega vasta sektori tegelikele vajadustele.
- **Kiiresti kasvavad olme- ja käituskulud** piiravad valdkonna asutuste **võimekust investeerida sisulistesse tegevustesse**, sh rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise programmi loome arendamisse.
- **Puudub jätkusuutlik metoodika** ning vajalikud vahendid **andmete kogumiseks Eesti kunstnike osalemise kohta rahvusvahelistel näitustel** ja projektides. Seetõttu on vastav andmekogumine praegu peatunud, mis omakorda pärsib valdkonna arendamiseks vajalikku teadmuspõhist otsustamist.
- **Üldhariduskoolide õpilaste võimalused suhestuda kunstiga on piiratud:** kunstihariduse kättesaadavus nii üldhariduse õppekava kui ka huvihariduse kaudu on piirkonniti ebaühtlane. Paljudel noortel puudub positiivne kokkupuude kunstiga, eriti kaasaegse kunstiga, mis omakorda pärsib huvi kujunemist valdkonna vastu ning piirab tulevase kunsti tarbijaskonna kujunemist.

8. Arenguprognosis

Nii nagu kogu Eesti ühiskond, seisab ka kunstivaldkond silmitsi mitmete kriiside ja väljakutsetega. Valdkonna esindajad tõdeavad, et Eesti kunstnike tulevik on üha raskemini etteaimatav ning sõltub suurel määral globaalsest asjaoludest. Samas on esile kerkimas mitmeid olulisi arenguvõimalusi, mis loovad eeldused valdkonna kasvuks ja tugevnemiseks. Kunstielu edendamist ja tulevikusuundi käsitleb kultuuripoliitikat suunav dokument *Kunstivaldkonna arengukava 2021–2025*⁷.

Arengukava eesmärk on tugevdada kunstivaldkonna sisemist koostööd ja ühtsust ning edendada teadlikku, ühiste väärtuste ja sihtide alusel toimuvat arengut. Programm toimib platvormina, mis toetab valdkonnasiseseid arutelusid ja otsustusprotsesse ning aitab kaasa kunsti kestlikkuse ja nähtavuse kasvule ühiskonnas. Programmi keskmes on neli põhimõtetlikku sihti, mis aitavad kaasa nii loovisikute toimetulekule kui ka kunstivaldkonna terviklikkusele, avatud toimimisele ja ühiskondlikule mõjule:

- **Kunstnike loometegevuse toetamine**, mis seisneb eeskätt töötingimuste parandamises ja stabiilsema sissetuleku tagamises, et loovisikutel oleks võimalik jätkusuutlikult ja väärikalt oma erialal tegutseda.
- **Kunstivaldkonna organisatsioonide koostöö arendamine** eesmärgiga kujundada ühist visiooni ning tugevdada strateegilist koostöökultuuri kogu sektoris.
- **Kunstivälja avatuse ja ligipääsetavuse suurendamine** keskendub sellele, et kunst oleks kättesaadav võimalikult paljudele ühiskonnagruppidele ning et suureneks valdkonna nähtavus ja kaasatus avalikus ruumis.
- **Kunstihariduse ja kultuurilise harituse edendamine** hõlmab kunstihariduse paremat kättesaadavust ja teadlikkuse tõstmist kunsti tähendusest ühiskonnas, toetades nii formaalset kui ka mitteformaalset õpet erinevatel haridustasanditel.

Olulise alusena nähakse kunsti väärtustamist kõigil tasanditel – nii riiklikul, kohalikul kui ka rahvusvahelisel. Selle kõrval on keskne roll läbimõeldud ja eesmärgistatud rahastamisel ning innovaatiliste lahenduste rakendamisel, mis vastavad tänapäeva kunstnike ja organisatsioonide vajadustele. Samavõrd oluline on ühiskonnas teadlikkuse tõstmine, et **vabakutseline kunstiline tegevus on võrdselt väärtuslik töövorm**, millele tuleb tagada vastavad töötingimused ja sotsiaalsed garantiid.

Eduka arengu eelduseks on koostöö nii kunstivaldkonna sees kui ka laiemalt huvigruppide ja poliitikakujundajatega. Kuna loovtöö ja kunstiline areng põhinevad inimeste teadmiste ja oskuste arendamisel, tuleb tagada kunstnikele ja teistele valdkonna professionaalidele pidevad enesetäiendamisevõimalused. Koolitus- ja arendustegevused peaksid olema süsteemselt kavandatud ning lähtuma valdkonnaspetsiifilistest vajadustest.

Valdkonna **rahvusvaheline koostöö ja nähtavus peab jätkuvalt laienema**, nii meedias kui ka linnaruumis. Avalik kajastus on oluline, et kunstini jõuaksid ka süvenenud huvilised, keda võiks innustada edasi õppima kas

⁷ „Kunstivaldkonna arengukava 2021–2025“ Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse kodulehel: https://cca-admin.cca.ee/wp-content/uploads/2021/12/KUVA_veebi.pdf

kõrg- või kutsehariduse tasandil. Samuti tuleb kohalike omavalitsuste tasandil suurendada teadlikkust kunsti rollist ja võimalustest, toetades koostööprojekte ja kohalikke algatusi.

Lisa 1 – EMTAK 2008

90031 – Kunstialane loometegevus

- vabakutseliste kunstnike, nt skulptorite, maalikunstnike, karikaturistide, graafikute jne tegevus
- vabakutseliste kirjanike (ilukirjandus, tehnikakirjandus jne) tegevus
- sõltumatute ajakirjanike tegevus
- kunstiteoste (maalid jne) restaureerimine

47783 – Meenete, kunstiesemete ja -tarvete jaemüük spetsialiseeritud kauplustes

- meenete, käsitööesemete ja usuesemete jaemüük
- kunsti müüvate kommertsgaleriide tegevus
- medalite, karikate jaemüük
- piltide raamimine koos raami jaemüügiga
- kaubanduslike kunstigaleriide tegevus
- suveniiride jaemüük